

Ujút

Irodalmi és kritikai szemle

Szerkesztő: MÁRKUS ALADÁR

1933. V.

Tartalom:

Alex. Vaida Voevod:

*román miniszterelnök
nyilatkozata az
Uj Út-nak az irodalmi
közeledésről.*

Sokolov:

Aranyhajfürő

C. Stere:

Hellenizmus és Judánizmus

Salom Asch:

Zsidó szemek

Csermely Gyula:

A hozomány

*és sok érdekes riport
és cikk.*

DR. J. NIEMIROWER
Románia grand rabbinja.

Makótól-Jeruzsálemig

A Budapesten megtartott Liszt verseny első, harmadik és negyedik díját — az „Egyenlőség” hiradása szerint — zsidó vallásu előadók nyerték.

Az asszimilans irányzatu felekezeti lap ebből az alkalomból meleg szeretettel üdvözölte a nagytehetségű fiatal művészeket, akik dísz és dicsőséget hoztak hazájukra és felekezetükre.

A győztesek között van **Kentner Lajos** is, aki — legjobb tudomásunk szerint — már évekkel ezelőtt **kitért**.

Az ilyen nem kellőképpen ellenőrzött hírek közreadása nem szolgálja a zsidóság érdekeit . . .

Keresztények :

Zsidók :

Hitlerről

Baltazár Dezső református püspök egy nála tisztelgő zsidó küldöttség előtt kijelentette, hogy a német zsidóüldözésektől utálattal és undorral fordul el, mert ezek csakis túlzott jelszavaknak, megbomlott idegeknek és agyagnak szüleménye . . .

Saliége, Toulouse érseke egy gyülekezet előtt ezeket mondta:

Köteles vagyok szimpátiámat kifejezni azok iránt, akik szenvednek és akiket a szenvedés az én szememben **szentté avat**.

Az én élő hitem szerint, mely az egyházé is, nem szabad védeni olyan igazságtalanságot, üldözést, amely okatlanul folyik, bármilyen faj vagy vallás ellen. **Én magamon érzem az ütések, melyek az üldözött zsidókat érik.** És a fájdalom annál nagyobb, mert az üldözés nem rideg konfuzus gondolat ellen irányul, hanem **Adonáj ellen**, az élő, igazi és igazságos Isten ellen, ki nek lehellelte vitte és viszi előre Izráel történetét. **Igen, oda** vagyok kötvé Izráelhez, mint az ág a törzhöz, melyből kinőtt.

Dr. Ziegler karlsbadi neolog főrabbi, a „Karlsbader Tageszeitung” hasábjain Hitler, Göbels, Göring, Rosenberg védelmére többek között a következőket írta: „A német zsidóság a Harmadik Birodalomban rémitően fülszaggató propagandát csinált külföldön a legkisebb németországi zsidóüldözéssel szemben is. **Hitlernek igaza van**, ha általánosságban megbosszulja magát a német zsidóságon.”

A prágai zsidó hitközség egyhangú határozattal felhívta dr. Ziegler főrabbit, hogy haladéktalanul adja be lemondását.

Spira Lázár a munkácsi vár egyik drósejében ezeket mondta:

Hitler nem gonosz gaj, hanem a Mindenható küldöttje azzal a rendeltetéssel, hogy megbüntesse mindazokat a zsidókat, akik Isten ellen vétkeznek.

Hitler tulajdonképpen malachasem (égi angyal) és néki — Spirának — az a kívánsága, hogy látogatna el a Szentföldre is és ott egy kis pogromot rendezne a pasemok ellen . . .

A guruló rúbel aljas szerepét, most a márka vette át.

Gurul a márka mindenüvé, hogy a német határokon túl is propagálókát verbuváljon a Hitler-eszméknek.

A romániai szászoknak is jutott belőle.

A zöld szászokat, akik **ma éppen olyan jó román alattvalók, mint amilyen jó magyar alattvalók voltak**, nem várt meglepetés érte.

A román hatóságok csakhamar leszerelték a Hitler-cécót és a 23 barnainges főrendezőt megbüntették, a rendőrkapitányt pedig, aki nem kellő erővel akadályozta meg a tüntetést, **büntető paraccsal áthelyezték.**

Alex. Vaida Voevod román miniszterelnök az utódállamok és Magyarország közötti irodalmi közeledésről.

A közeli hetekben felette érdekes antológia jelenik meg a magyar könyvpiacra: az utódállamok költő reprezentánsainak alkotásai magyar nyelvű fordításban.

Az antológia az irodalmi közeledés első örvendetes pozitívuma, amelynek célja a **lelkek megbékéltetése és az utak egyengetése a teljes megértéshez.**

A Csehszlovák állam kimagasló politikai egyéniségei lelkes érdeklődéssel támogatják ezt az akciót, amelyhez az év elején Jugoszlávia és most **Románia is csatlakozott.**

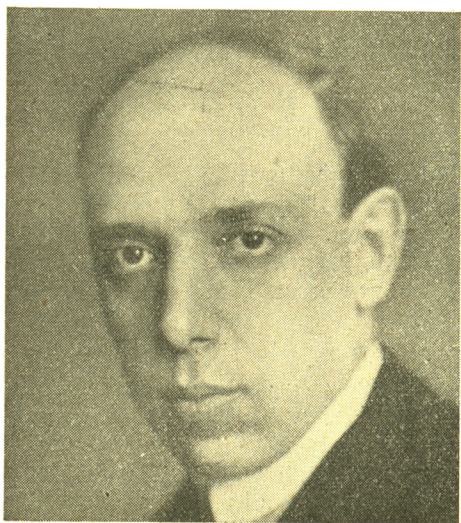
A csatlakozás hírére Bukarestbe utaztam.

A határon túl hallgatagon ültem a vonatfülkében és figyeltem utitársaimat.

Magyar szót hallok.

Egy kereskedelmi utazó meséli kartársainak:

— Érdekes esetnek voltam szemtanúja Bukarestben. A király kijött palotájából és kíséret nélkül, gyalogosan ment végig a calea Victorián.

V. V. Tilea
miniszter

Alex. Vaida Voevod
román miniszterelnök

A nép körülfogta őt. A rendőrök, féltvén a királyt, szabaddá akarták tenni az utat és el akarták terelni a tömeget. A király azonban elparancsolta a rendőröket és valóságos cerclét tartott az úttesten. Mindenkihez volt valami jó szava...

Beszédbe elegyedtem az utazóval, akitől megtudtam, hogy a király igen népszerű és nagyon szeretik az alattvalói.

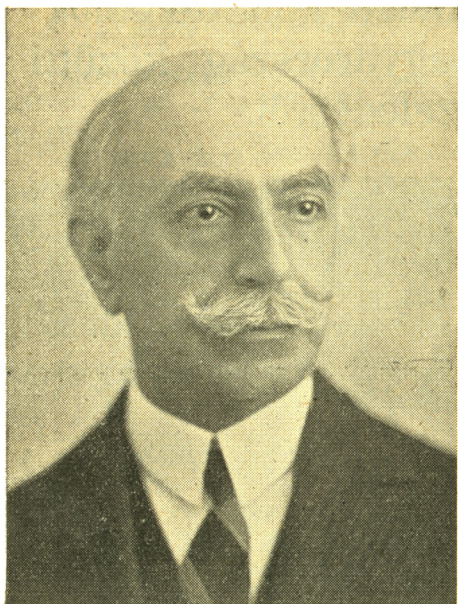
Bukarest.

A pályaudvar előtt nagy autópark és gummikerekű hintók.

A még mindig libériában bakon ülő bérkocsisok és a soffőrök, mint a mult a jelennel néznek szembe egymással versenyeznek az utasért.

Hatalmas fővárosi forgalom az utcákon. Élénken lüktető üzletmenet a boltokban.

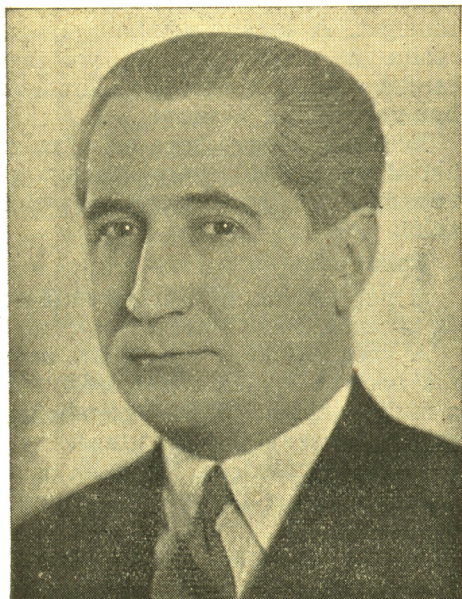
A régi Bukarest rendezetlen utcái szinte napról-napra tűnnek el. A kis rozoga házak helyébe hatalmas tízemeletes felhőkarcolók épülnek. A lóvasutat villamos váltotta fel. Bu-

G. G. Minorescu
belügyminiszter

karest a világmetropolisok habitusát öltötte magára.

A főváros gyors fejlődése és sikeres rendezése **Dobrescu** főpolgármester érdeme.

I. Dragu
h. sajtófőnök

Meg akartam ismerni ezt az alkotó zsenit.

Egyszer sem találtam hivatalában. Csodálkoztam.

De nem csodálkoztam, midőn egy román újságíró elmondta a következő epizódot:

— Én is beszélni óhajtottam Dobrescuval. Reggel pont 7 órára rendelt a lakására. Néhány percet késsem csupán, de már nem volt otthon. A szobalánytól tudtam meg: a vasszorgalmú ember, aki minden percét a város javára hasznosítja naponta már 5 órakor kel és bejárja a várost, hogy megtalálja, hol van még szükség csákányra . . .

E. J. Filotti
sajtófőnök

A miniszterelnöki sajtóirodában **Filotti** sajtófőnök kivételes szívéllyességgel fogadott és a legnagyobb előzékenységgel kísérelül mellém rendelte **Voroncát**, az ismert román költőt.

Dragu a helyettes sajtófőnök.

Nevéhez hasonlóan drága ember. Pendentje, dr. **Dulin** Elek m. kir. miniszterelnöki o. tanácsosnak. Jóindulatú, szíves ember, az újságírók igaz barátja, aki rövid úton kieszközlötte, hogy formalitások mellőzésével a miniszterelnök soronkívül fogadjon.

A miniszterelnökségen Tilia miniszter fogadott, aki egyike a román politikai élet legkimagaslóbb egyéniségeinek.

Nagy meglepetésemre magyarul viszonzta köszönésemet és tökéletes magyarsággal beszélt velem.

Vaida Voevod miniszterelnök minden mozdulata elárulja a benne rejlő

nagy akaraterőt. Hatalmas homlok, beszédes szemek, nyugodt tekintet, higgadt beszéde a történelmi nagy államférfiakra emlékeztet.

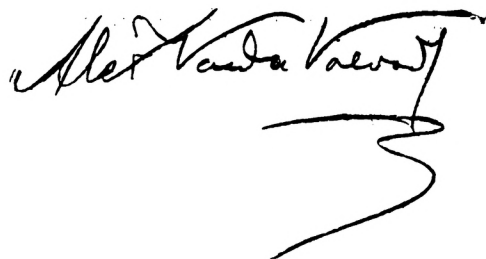
A Magyarország és az utódállamok között megindult irodalmi közeledésről a következőképpen nyilatkozott:

Magyarország és az utódállamok között megindult irodalmi közeledésnek, amely öröndetes előfutárja a politikai megértésnek, nagyon örülök.

Igen sokra becsülöm a gazdag magyar irodalmat, amelynek olyan számos halhatatlanja van, mint Jókai, Mikszáth, Madách, Arany János, Petőfi, Vörösmarty . . .

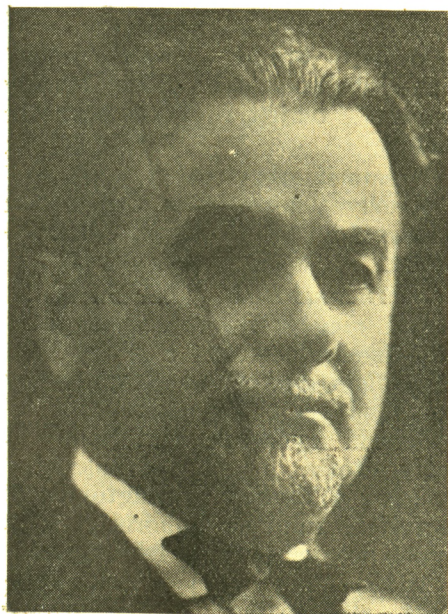
Jól ismerem az ifjú költő generációt is, Kosztolányit, Szabó Lőrincet, Tamássy Áront, József Atillát és még számos értéket, akik pillanatnyilag nem jutnak eszembe.

Az irodalmi közeledés akciója bennem megértő baráttra talált és azt igen szívesen támogatom.

Midőn elkészöntem, a miniszterelnök melegen szorította meg kezemet . . .

Márkus Aladár.

D. Dobrescu

fő vármester

V. FILDERMANN Dr.

a bukaresti zsidó hitközség elnöke.

Biztató irás . . .

Aszód régi zsidó centrum és Buda után egyik legrégebb hitközség.

Mindig kimagasló rabbi egyéniségek álltak a — különben kis — hitközség élén.

Már 108 esztendővel ezelőtt európai hírre emelkedett jesivája, amely akkor az ország legnagyobb gáonja, rabbi Samuel Budaspitz vezetése alatt állott.

Később a város szülöttje Juda Aszód fokozta fel az aszódai hitközség hírnevét.

Igen kimagasló papi egyéniség volt Schreiber József, aki a pozsonyi jesiva szellemét az aszódai hívek lelkébe plántálta. Az ő örökébe Steiner Jakab főrabbi került, akinek nagytudástól áradó hitszónokatait még más vallásuak is hallgatják és már most úgy beszélnek róla, mint a nagy rávok méltó utódjáról.

A közszeretben álló főrabbi a következő megtisztelő levelet intézte főszerkesztőnkhez:

Mélyen tisztelt Főszerkesztő Uram!

Hála legyen Izrael I.-ének, hogy olyan megpróbáltatásbeli időkben is ideálokért lelkesedő férfiakat ad az Ő népének.

B. levelének minden sorából kisérgázlik a zsidó néplelek iránti olthatatlan szerelme.

Végtelenül boldog vagyok, hogy Főszerkesztő Urral ismét egy lapban dolgozhatom.

Meleg kézszorítással igaz nagyra-beesülője

Steiner főrabbi.

Dr. J. Niemirower

Azon igen kevés rabbi közé tartozik, akiket hitközségük minden tagja osztatlanul szeret és őszintén tisztel.

Nem hajszol címeket, rangokat és mégis egyhanguan választották meg szenátorrá. Igen magasrangu kitüntetések birtokosa.

Abszolút pártokon felül áll. És ennek köszönhető, hogy bölcs meglátással fölényesen egyenlítheti ki a Romániában élő négy (regáti, erdélyi, beszárabiai és moldvai) zsidó típus különböző törekvéseiből származó differenciákat.

— Ön meg akar interjuválni — kérdezi dr. Niemirower — Hát kérem szépen, ez aligha fog Önnek sikerülni, mert ha egy rabbi beszélni kezd, akkor Ön nem juthat szóhoz . . .

— Az Új Ut-at ismerem . . .

Ez a lapom számára hízelgő kijelentés kellemesen meglepett. Éppen ennek akartam kifejezést adni, midőn a grand rabbin hozzáfűzte:

— . . . azt az új utat, amely Cionba vezet . . .

— Büszkén vallom, hogy én megalkuvatlan cionista vagyok . . .

Ha némi csallódást is jelentett számomra a szellemes szójáték, mégis módfeletti örömet okozott, hogy a cion-eszmének ilyen előkelő és főleg értékes terjesztőjét ismerhettem meg.

Uzsonnát szervíroztak.

Kedélyes beszélgetés közben a németországi események kerültek szóba.

— Deutschland über Alles! . . . jegyzi meg mély szomorúsággal dr. Niemirower. — Ezt a Nagy-Német Birodalom csak a maroknyi zsidóságon tudta bebizonyítani . . . Hitler pirheuszi győzelme legfeljebb elhomályosította a spanyol inkvizíciót, de ezt a győzelmet a világtörténelem legfeljebb mint az emberiség legnagyobb szégyenét fogja feljegyezni . . .

Midőn mély benyomások hatása alatt elbúcsúztam dr. Niemirower grand rabbintól megígérte, hogy az Új Ut legközelebbi számába cikket ír.

Braun Gyula

משכנע mészárszéke

VI. Aradi-utca 41.

Állandó elsőrendű friss husok
legolcsóbb napi árban.

Figyelmes és előzőkeny kiszolgálás.

Jabotinsky Munkácson

A mult hó végén Varsóból Párisba utazva, megszakította útját Munkácson Jabotinsky a cionista revizionista világuniónak elnöke és a „Brith Trumpeldor” parancsnoka.

A világháború zsidó légiónak szervezője példátlan fogadtatásban és ünneplésben részesült.

A városi mozgószínház nagytermében Jabotinsky „Palesztina 1943-ban” címen nagyhatású előadást tartott.

A nagy zsidó álmodozó profetikus meglátással beszélt 1943-ból visszanevezve Palesztináról, mint a már meglevő és zsidó többséggel rendelkező Erec Jisraelel.

A termet zsúfolásig megtöltő közönség lélekzetviasszafojtva hallgatta a nagy szónokot és szuggesztív hatása alatt kis ideig Erec Jisrael ragyogó napja alatt sütkérezett és Zsidóország szabad polgárának érezte magát...

Jabotinsky Vladimirt lelkes tömeg fogadja a munkácsi pályaudvar előtt.

Kertész Jenő dr., a kolosmegyei Zsidó Párt elnöke, akinek kitűnő cikkét jövő számunkban közöljük.

Hotel Savoy Gyermekotthona

a magas Tátra alján

Spisska Nova Ves (Igló)

(Csehszlovákia)

a kirándulóhelyek középpontján.

Gyermekek nyaraltatása teljes felelősség mellett és szigorú felügyelet alatt.

Gyönyörűen berendezett szobák, minden komforttal.

Hizlaló kúrák! Strand és napfürdők!

Legmérsékeltebb árak

Érdeklődők forduljanak felvilágosításért az Új Ut szerkesztőségéhez, vagy közvetlen Holländer Lajos orth. kóser étterem és szálloda tulajdonoshoz.

Új Ut független — pártoljuk — terjesszük!

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Könyvekről—Irásokról

Hellénizmus és judaizmus az emberi civilizációban

E címen érdekes és időszerűsége miatt nagyjelentőségű könyv jelent meg a romániai könyvpiacra.

A könyv szerzője Stere Constantin egyetemi tanár és kiváló politikus.

A könyv szerzője Stere Constantin ben tartott előadásait foglalja össze M. Russunak, bukaresti publicistának gyűjtésében és fordításában.

„Boldog lennék, ha a mai zavaros időkben az én szerény szavam is hozzájárulna a szenvedélyek lecsillapításához!” — írja a könyv mottójával Stere.

Ez a mottó mindjárt megadja a kötet szellemiségét is.

Stere, aki a román szellemi életnek kétségkívül egyik legelső, vagy talán legelső egyénisége, az antiszemitizmusnak abban az örjöngésében, amelyben ma ravasz politikai írások

belefojtják az inséges tömegek elkéséredését, minden kívánságát, jogát és követelését, felemeli a maga tiszta, józan tudástól és lelkeségtől áthatott szavát.

A könyv kétségtelenül Stere legmaradandóbb történelembölcseleti alkotásai közé tartozik.

A könyv külön pikantériája, hogy azt M. Russu hirlapíró, aki valamikor a cuzisták erős exponense volt, fordította magyar nyelvre.

A fordító az előszóban a következőket írja:

— Ennek a fordításnak a közrebocsátásával, — keresztény publicista létemre —, aki azonban a humanizmus tárgyilagos gondolatvilágában élek, szerény szolgálatot akarok tenni az emberi megértésnek és közeledésnek és ezzel korunk pusztulással fenyegető kulturájának.

A kitűnően sikerült fordítás kiadónk útján megrendelhető. (Ára 2.— pengő.)

SCHWARTZ MENYHÉRT orth. zsidó leánynevelő intézete-internátusa. ORADEA (Nagyvárad).

Nyáraló-telepe: Püspök-gyógyfürdő (Nagyvárad mellett) gyermekek és felnőttek számára. Idény június 20—szeptember 1-ig.

Örömmel értesülünk arról, hogy a Schwartz-féle hírneves orth. leánynevelő internátus működését nyaralattal bővítette ki és azt **felnőttekre is kiterjesztette.**

A résztvevők a Püspök-gyógyfürdő igazgatóságával történt megállapodás értelmében szabadon választhatja a szállodát, amelyben lakni óhajt.

A fürdőtelepet ősi fenyőerdő övezi s így levegője ózondús, hűs és pormentes.

Hullámfürdője egész Erdélyben egyedülálló.

Teljes és bőséges ellátás és lakás napi díja már 120.— leutól (cca 4.— pengő), amelyben a fürdő szabad

igénybevétele és minden mellékdíj befoglaltatik.

Az internátus a város szívében van, cca 1000 m²-es udvara hársfákkal van beültetve. A lakosztályok tágak, világosak és minden higiéniai követelményt kielégítenek.

Gyermekek (már 6 éves kortól kezdve), akik a nyarat az intézetben csak egyizben eltöltötték, évről-évre visszatérnek, ami kétségtelen biztosítéka annak, hogy a Schwartz Menyhértné szakavatott vezetése alatt álló internátus hivatásának tökéletesen megfelel.

Az internátusra bízott lányok feltétlenül megbízható tanárnők állandó felügyelete alá kerülnek, német és egyéb külföldi nyelvek oktatásában és korrepetálásában részesülnek.

Prospektussal készséggel szolgál az internátus igazgatósága. (Oradea, Strada Ciorogariu [Uri-utca] 8.)

C. Stere:

A zsidóság történelmi hivatása

Bár a zsidóság hazája földjének nemzeti karakterét, kulturáját, embertani szempontból faji egységét is elvesztette, bárhol legyen, egységes nemzetet alkot.

A szó legszorosabb értelmében vett teljes szétszóródásukban is él lelkükben nemzeti egységük tudata.

Ennek következése, hogy életenergiájuk elnyomatás és üldözés dacára is megnyilatkozik, a cselekvés lehetőségeinek minden vonatkozásában előkelő helyet foglalnak el, s minden korban jelentős tényezője az emberi társadalomnak.

Mi ennek a bámulatos szívósságnak a forrása, mi ennek az egységnek a titka?

Hosszú időn át egyetlen, — a külvilág által kevésre becsült könyv volt alapja a hitbeli, jogi, politikai, társadalmi felfogásnak, az egész reális nemzeti kulturának.

Egységes életet és gondolkodásrendet diktál az a könyv, mely szerint szigorúan él kelet, dél, s minden föld zsidósága, s amely így egyesíti valamennyijüket.

Gondoljuk csak el! Minden esztendőben ugyanazon a napon sír fel a világ minden zúgának minden zsidósága lelkében a babiloni fogságra való megemlékezés!

A biblia egy-egy sorának egyidőben való olvasása, tér és időn át egy gondolatban egyesít egyetlen megsemmisíthetetlen egységgé minden zsidót.

Pedig a scepticismus manapság Israel fiait sem kíméli, s ennek következtében más a varsói szabó és londoni bankár, más a kínai mandarin és francia művész, más az európai államférfi és a moszkvai komisszárius világfelfogása, mégis amellett, hogy mindegyik a maga hazájának hű fia, talán Babilon emlékében, talán más ősi momentumban, mind egymáshoz tartozónak érzi magát!

A zsidó nemzeti együvértartozás érzését semmiféle szülőföldhöz való hűség és ragaszkodás nem tudja meglazítani!

Egy nagy francia zsidó tudós így fejezi ezt ki:

„Minden országban legyetek életetek feláldozása árán is hazafiak, de soha se szűnjetek meg zsidók lenni! Vigyétek a haza oltárára Izrael kincsházát, s a haza békéje a tiétek, a ti békeségetek az emberiség békéje lesz!”

Ime, a saját hazai föld nélkül való hazafiaság, Sion ideális hazafiasága, mely az összes zsidóságot egy nemzeti testté forrasztja.

Sajnos, ebben kell keresnünk a háború vége óta mindinkább lábrakapott antiszemitizmus gyökerét, de ugyanezen az alapon más örömdetes iránynak sarjadását is láthatjuk.

Nemcsak elvakult elmék, ideális keresztény gondolkodók is belenéztek a világ-katakizma szakadékába, ezek is gondolkadva torpantak meg, „ama kincsház” előtt, melyet Izrael népe hozott az emberiség számára.

Ekkor következett be a judaizmusnak felmagasztalása a **keresztények** által!

Legjellegzetesebb képviselője ennek a meglátásnak egy francia katolikus teológus **Aimé Fallière**.

Bigott keresztény családból származik. Gyermekkorától kezdve papi hivatásra készül. Lelké teljes erejével merül bele a katolikus vallás tanu-

lásába... és... és a végén, amikor kutatja Krisztus tanításának gyökerét, az isteni kinyilatkoztatást, rájön, hogy Krisztus a judaizmus legigazabb apostola, azé a kinyilatkoztatásé, mely az egész emberiséget átöleli, és végül a párisi zsidó hitközség rabbija lesz.

S jóhíszeműségében senki sem kételkedik, szónoklatain a katolikus papság is lejár, s egy preláthus szólt egyszer így hozzá: **úgy látszik, az az igazi keresztény, aki zsidóvá lett!**

Palliére szerint a kereszténység az Istent hívó Noétól származik s ennek előkelő, eklatáns csúcspontja a judaizmus.

Noé vallása sohasem szűnt meg.

Sőt! Izrael külön törvényei ennek tisztán és épségben tartására rendeltettek.

Egyszerű szóval mondva: Noah vallása az igazi messiási vallás, melynek őrzői, papi nemzetsége Izrael fiai.

Amit Pallière a hittudós megtalált, azt földi vonatkozásban laikus tudósoknál is feltalálhatjuk, tudniillik, — **hogy a judaizmusnak küldetése van**, ami nemzeti öntudatának és létjogának alapja.

Benchar Brandford kiváló angol matematikus, „**Tanulmány a világkrizisről**” című művében azon panaszkodik, hogy a reformáció óta nincs a világon összekötő szellemi hatalom, olyan például, mint azelőtt volt a pápáké, kik szellemi tekintélyükkel befolyásolták az egész civilizált világot.

Szerinte meg kellene alkotni a világ egyetemeinek a **legfelsőbb egyetemét**, ezt, hogy minden partikulaizmustól mentes legyen **Izraelre** kellene bízni és a világ erkölcsi fővárosában, **Jeruzsálemben** felállítani.

Alaposan megindokolja elgondolását a **protestáns** tudós, ki arra a következtetésre jut, hogy ez volna az emberiség általános boldogulásának kezdete.

Az ő nyomán haladva még mélyebbre következtet **Jean Isaulet** a College de France tanára, ki a háború utáni anarchia terjedésének meggátlását az egyházak szövetségében, melynek alapja a judaizmus, neve **Moiseum**, székhelye Páris és az **államszövetség** létesítésében, melynek vezetése a Moiseuméval karöltve történnék.

... Franciaország legmagasabb szellemi katedrája, ime, Izrael népét mind kiválasztott népet proklamálja.

Nem vagyok hajlandó sem „**isteni küldetést**”, sem „**kiválasztottságot**” elfogadni.

Egy nép arisztokraciája sokkal gyűlöletesebb, mint egy-egy családé.

A ma „**arisztokrata**” nemzetekként szereplő népek ősei nem voltak különbek Afrika más lakóainál, ... csak ezek, szegények 2000 évet késtek.

Mit tudjuk ma, mely előkelő nemzet fog holnap feledésbe merülni, mint ahogy Egyiptom, Mezopotamia, India egykor kevély nemzedéke?

A történelem állandóan átcsoportosít.

Aki ma vezetőszerpet játszik, az holnap ernyedtt tömegbe olvad!

Nem fogadom el a zsidó nép kiválasztottságát, de nem tagadhatom le, hogy a zsidóság nagy nép, mely az idők folyamán jelentős szerepet játszott s melynek úgy látszik helye van a nemzetek közösségében!

Tény, hogy a zsidóság már a történelmi idők kezdetén elhúzódott a többi nemzetektől.

Olyan nemzeti érzés fejlődött ki benne, mint a történelmi népek egyikében sem.

Olyan hierarchikus fegyelmet teremtettek, melyre példa sohasem volt, s melyre nézve feleslegessé lett az idők folyamán minden territoriális kapcsolat, emellett kikristályosítottak egy vallást, mely évezredek óta a világ erkölcsi rendjének alapja, megteremtettek egy ideológiát, mely az emberiség örök nyeresége.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

S végül, a zsidók **egy Isten hite** magában véve is elhatározó jelenség, mely a világ sorsát irányítja!

Az ókori népek istenei nemzeti istenek voltak.

Ha elvérzett egy hős nemzet, elpusztultak, feledésbe mentek annak istenei is.

Amióta azonban világgá szállt a zsidóknak tett kinyilatkoztatás, „az Isten egy és az ő neve egy”, azóta van igazi alapja a keresztény erkölcsi felfogásnak, melynek végre mégis folyománya lesz, hogy az egész emberiség a hívőknek egy egységes népét fogja alkotni!

Annyira igaz ez, hogy Nietzsche, a keresztény eszme engesztelhetetlen ellensége nem azért szidja a zsidóságot, mert **megölte Krisztust**, hanem azért, hogy **ő adta a világnak**.

Még csak a zsidók diasporájáról akarok beszélni.

A zsidó nép minden nemzet életében tagadhatatlanul aktív részt vesz.

E. Fleg szerint **ezzel testesíti meg a nemzetek szövetségét**.

Nagy elgondolás! Izrael papi hivatása, de egyszersmind tragédiájának és reális küldetésének kezdete.

A közönséges antiszemitizmus a primitív mentalitás maradványa, az idegengyűlölet kezdete.

Minél alacsonyabb egy nép kulturális helyzete, annál hamarabb és annál vadabb módon robban ez ki.

Nem kell ezt bizonyíthatni, nézzük meg a modern kelet magyar, román, szerb, bolgár, török vonatkozásokat!

Ez a körülpillantás mindennél jobban beszél!

S ezt látva, gondoljuk el, hogy a zsidókról mindenütt azt vélik, hogy más nemzetekből való polgártársaikkal érdekellentétben vannak, ezért gócpontjai mindenütt az engesztelhetetlen gyűlöletnek!

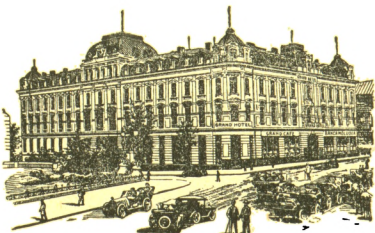
Világ, vagy országrend meg tudná ilyen fattyúhajtásoktól óvni a zsidóságot... de a mostani általános chaoszban, ... csak szenvednek!

Am az erkölcsi válság, melyet a világháború idézett fel, mely felszabadított minden állatias vadságot, a zsidó nemzet érzését, jellemét a világ szeme elé állította!

Ezen csürhe üvöltése zajában I. L. Garivin a nagy angol publicista, a jog, igazság, az örök isteni törvények törhetetlen harcosa kénytelen kijelenteni „**legalább kibékültem az én nemzetemmel**” s a továbbiak folyamán idézi I. Zangwill mondását, mondva, magam is hiszem már, „**hogy ma, mi zsidók volnánk az az egyetlen nép, amely nem feszíti keresztre Krisztust.**”

De ne veszítsük el a talajt a lábunk alól.

A zsidó se különb, mint más nép. Igaz, voltak nagy hivatásai a törté-

BUCAREST
GRAND-HOTEL
„LAFAYETTE”
CALEA VICTORIEI, 11

A főváros legmodernebb, legtisztább,
legkényelmesebb és legolcsóbb szállója. Szobák 130 Lei-től.

nelemben, idealizmusának forrása kifogyhatatlan volt, de neki is megvoltak a hibái, eltévelyedései mindig.

A talmud mondja, hogy az Isten **egy** embert teremtett, hogy az idők folyamán senki ne tarthassa magát különbnek.

Ezt senkinek se szabad elfelejtenie.

Egyet azonban le kell szögezünk.

A zsidók saját Palesztina országuktól kezdve állandóan harcolnak és kisebbségben vannak.

Harcolnak megállás nélkül...

S ez a harc az egész emberi társadalom átszervezéseért folyik az igazság, szabadság és egyenlőség érdekében!

A zsidó kérdés megoldása a demokratikus elvek győzelmét, a kisebbségi jogok diadalát, valódi „**nemzetek szövetsége**” megszületését jelenti.

A nemzeti és társadalmi igazságosság megszervezése, ennek a **mi** kérdésünknek megoldása pedig a **világegyetem demokratizálásával** egyidőben fog megtörténni!

Addig pedig, míg ennek várvavárt órája eljön, a zsidó nép marad az, aki volt az igazság végleges győzelmének biztosítója, az „**emberiség papi nemzetsége**” mely magára vállalta, hogy végigküzdje évezredek harcát az

emberi nem egységeért az Isten egységességének szimbóluma alatt.

Ujvári Péter :

Misztikus történetek.

Az igazság.

Sok millió évig a Merkában égett az Igazság. A kerubok és a szeráfok, ha Isten tűztrónja felé fordultak, szárnyaikkal takarták el az arcukat, mert a szemök nem bírta el azt a nagy ragyogást, amely kiáradt az Igazságból.

Egyszer aztán pártot ütöttek az angyalok. Akik az Isten ellen ládadtak, gonosz terveket koholtak, hogy megfosszák őt a hatalmától.

—Az Igazságot kell elvenni tőle — mondta a főbujtógató — mert lebírhatalatlan ereje abban van.

Megtudták ezt a másik táborban és riadtan tanakodtak maguk között a főangyalok, hogyan hiusítsák meg a pártutést.

—El kell az Igazságot rejteni, — tanácsolta az egyik — hogy rá ne találhassanak.

— Hozok a földről porphirt és márványt, — szólott egy másik —, abból edényt faragok és abba tesszük. A márványfalakon nem verődhetik ki a sugárzása.

Márványedénybe tették hát az Igazságot, de ez se használt, mert a tüze abból is kivilágolt.

— Halljátok-e, — szólott megint az első —, a márványból kisugárzik az Igazság, de az emberi szívből nem sugárzik ki. Vigyük le a földre és tegyük olyan szívbe, amelybe belefér. Itt nem találhatnak rá a pártütők.

Az angyalok levitték a földre az Igazságot és kerestek egy emberi szívet, amelybe beleférjen. De olyan nagyot nem találtak.

— Tudok egy embert — szólott most Raffael —, itt lakik a sziklák mögött, a legbecsületesebb, a legerősebb az egész világon. Olyan erős, hogy ha azt mondjuk neki: aprózza fel az Igazságot, egy öklütéssel széttöri és olyan becsületes is, hogy szét is osztja az emberek között, ha azt mondjuk neki, hogy adjon belőle, ha csak egy morzsát is, mindenkinek.

Fölkeresték ezt az embert és így szóltak hozzá:

— Kincset hoztunk neked az Isten

tűztrónusáról, a Merkáról. Törd meg és osszad szét az emberek között.

Eléba rakták az Igazságot és az ember föléje hajolt, hogy összetörje és szétossa az emberek között.

De a nagy ragyogás belemart a szemébe, amely könnyezni kezdett.

Megdöbbenve így panaszkodott:
dott:

— Megvakulok.

— Nem, — nyugtatta meg a főan-
gyal — csak sírsz. Aki belenéz az
Igazságba, annak sírni kell. Te már
most mindig sírni fogsz és a gyerme-
keid is sírni fognak . . .

Ettől az embertől származott a
zsidó nép.

Az otthon.

A hetedik napon így szólt az Isten:

— Minden jót kisarjasztott már a
föld és minden rosszat is. Hozzátok
elibém a népeket, hogy minden faj-
tát a jussába iktassak.

A szeráfok összehozták a népe-
ket és igazságos osztást tett közöttük
az Isten. Egynek adott erőt, másnak
szépséget, megint másnak gazdagsá-
got, vagy hatalmat.

A legkisebbnek adta a bölcseséget.

— Uram, — szólt ez az Istenhez
— mit kezdjek ezzel? Ha magamba
fojtom, boldogtalanabb leszek, mintha
semmit sem adtál volna. Hát, kérünk,
Uram, ha adtál bölcseséget, adjál
hozzá módot is, hogy megoszthassuk
a testvéreinkkel.

— Hát menj és tanítsd bölcseség-
re a többit, aki mást kapott.

— Százféle népet teremtetél,
Uram és mindegyik más nyelven be-
szél, én pedig csak a magamét tudom.
Beláthatod: ezzel nem mehetek a né-
pek közé. Hanem engedd meg, hogy
én minden nyelven beszélhessek, ak-
kor aztán megérthet az egész világ.

Az Ur elgondolkodott.

— Tűlsokat kértél. Minden nyelv-
nek minden szavát nem adhatom.
Egy szót kiveszek a nyelvekből, az
nem lehet a tiéd és meg nem tanul-
hatod azt seholse. A nagy ajándék-
nak ez az ára.

Rostát hoztak a szeráfok és az Is-
ten belepörgette a nyelvek szösze-
meit. Idiómát, idióma után és a ros-
tán mindig csak egy szó esett ki.

A legrágább szó volt valamennyi
között. Ez, hogy: otthon.

Akárhogyan rázták is a rostát,
mindig csak ez pörgött ki belőle.

És a nép, amely Istentől bölcsesé-
get kapott, elment a népek közé, hogy
teljesítse küldetését. Igéket hirdetett
és meg is hallgatták. Egyik nép jól
fizetett, a másik rosszul, de enni-inni
majdnem mindenütt kapott. Csak
szállást, örökre szólót, azt nem adtak.

És a szegény világbölcsek nép ország-
ból országba tántorgott és a lelke
fölvérzódott egy nagy-nagy sóvár-
gástól. Otthont akart, meleg, világos
otthont. Az agya és a szíve tele volt
az otthon képével, de kiformalódní
nem tudott belőle.

Mindent tudott kérni, csak otthont
nem, mert ezt a szót egy nyelven
sem tudta, bárha százféle nyelven
osztotta is a bölcseséget . . .

Ez a nép: a zsidó nép.

KNAPP MIKSA

képesített szűcsmester

Szűcs és szörmeáru üzlete:

Budapest, VI. Nagymező-utca 14.

Telefon: 20-4-53.

Szörme, bundák, boák nagy válasz-
tékban. Alakítások, javítások jutá-
nyos áron készülnek. Megóvást
biztosítással vállalok.

Nyári idény alatt
nagy árengedmény.

GOLDMANN-féle

אֶרְמָה כֶּשֶׁר vendéglő

VII. Kazinczy-utca 57. sz.

(Király-utca sarok.)

Izletes ételek!

Polgári árak!

Olesó mentőrendszer.

Laharanne

Már a nagy angol Restoration of the Jews mozgalom idején és az 1839—41-ik évben akutálissá vált keleti kérdéssel, továbbá a Damaszkusz-affairerel kapcsolatban mindinkább tért hódított Franciaországban is az a felfogás, hogy a Restoration-mozgalmat támogatni kell. Így a francia parlament egyik vezető egyénisége, **Lamartine**, az ismert költő, 1839—40-ben a Courier Francaisben néhány cikket írt, amelyek ezzel a kérdéssel foglalkoztak.

Lamartine azonban elsősorban olyan palesztinai keresztény állam alakítását tartotta szükségesnek, amely Franciaország érdekeit szolgálta volna.

Amikor **Palmerston** angol miniszterelnök ezt az elvet nem tette magáévá és a francia kamara 1840 július 2-án tartott ülésén **Villemain** közoktatásügyi miniszter visszautasította Lamartine javaslatát, a Courier Francais 1840 augusztus 26-án a következő ironikus cikket hozta: „Lamartine a Jordán forrásánál és a Libanon alján keresztény államot szeretne alapítani, azzal a feltétellel, hogy Jeruzsálem, a szent város francia kézen maradjon. Egyébként az egész világot vidám szívvel átengedi Angliának és Oroszországnak. Ami azonban ebben az egész dologban feltűnik, az, hogy maga lord Palmerston is a francia kamara érdemes tagjának keresztény államról szőtt álma helyett zsidó köztársaság alapítását preferálná. Az evangéliumok és a kereszt helyére a Bibliát és a Talmudot akarja állítani”.

Amikor azonban Franciaország befolyása Szíriában **III. Napoleon** uralma alatt mindinkább erősödött és a francia külpolitika a keleti kérdéssel szemben növekvő érdeklődést tanúsított, egyre jobban előtérbe nyomult a keleti kérdésnek egy zsidó Palesztinán való megoldási lehetősége. Azoknak a francia politikusoknak, akik ezt a megoldási formát egyrészt a francia kormánynak, másrészt a zsidó népnek javasolták, egyike volt **Ernest Laharanne**.

Laharanne, mint **III. Napoleon** magántitkára, igen behatóan foglalkozott a francia külpolitikával és 1848-ban brosurát adott ki, amelyikben a keleti kérdés aktualitását fejtegette és a Palesztina-problémát világpolitikai szempontból vizsgálta. Véleménye szerint a keleti bonyodalmak következtében joggal felmerülhet a világ előtt az a kérdés, hogy vajon nem volna-e szükséges és időszerű a régi Judaea helyreállítása. Abban a kérdéskomplexumban, amely a keleti kérdéssel kapcsolatban az európai diplomácia megoldására vár, Palesztina nem hagyható figyelmen kívül. Már a legutóbbi időben is hírek terjedtek el Palesztina megvásárlásáról.

Laharanne úgy hiszi, hogy a zsidók valóban óhajtkák országuk felépítését, ennek a megvalósítása azonban politikai feltételektől függ és valószínű, hogy az ultramontanizmus erőiesen protestálna a zsidók Palesztinátörékvései ellen, sőt nem egy prédikátor akadna, aki inkább fegyvert ragad, semmint a népek feltámadását a szabad és nagy emberi gondolat jegyében üdvözlőné.

A zsidók bátortalansága olyan események kapcsán, mint amilyen a Damaszkusz-affaire is volt, nyilvánvalóan csak fokozódik, de éppen ilyen, illetőleg ennyire elítélésre méltó Laharanne szerint a **modern zsidóság kétségbeejtő indifferentizmusa**, amely minden, a zsidó birodalom helyreállítására vonatkozó alkalommal olyan naivitásról tesz tanuságot, **amely sem az értelemnek, sem a szívnek nem válik dicsőségére**. Éppen ezért a legsúlyosabban elítéli a frankfurti rabbigyülekezet határozatát, amely szerint a zsidók csak azt a földet ismerik el hazájuknak, „amelyikben születtek, ahol polgári vonatkozásban vannak.”

A zsidók Palesztinára vonatkozó elvitathatatlan és elévülhetetlen jogukat nem adhatják fel sohasem, nem tagadhatják meg multjukat és érzéseiket, különösképpen akkor nem, amikor az európai viszonyok a zsidó állam újjáépítését úgyszólván nélkülözhetetlenné teszik. A zsidóknak elsőrangú kötelességük, hogy kongresszust hívnak össze, amely Palesztina visszavásárlásával foglalkoznék. Nem akadna egyetlen európai nagyhatalom sem, amely ez ellen tiltakoznék, vagy nehézségeket okozna.

Palesztina megvásárlása az elhanyagolt Törökországot szanálná és konszolidálná. Nagyon valószínű, hogy a feltámadó Judaea a nagyhatalmak oldalát élvezné és határa Suezről Szmyrna kikötőjéig terjedne, magába foglalva egész szélességben a nyugati Libanon nyúlványait.

Az európai gazdasági élet szempontjából mi sem lenne üdvösebb, mint egy új zsidó állam, mert az európai ipar mindig jobban és jobban kényszerül új piacok keresésére. A történelmi pillanat megköveteli, hogy a régi népek feltámadjanak és „az európai civilizáció számára széles utakat nyissanak”. Számtalan nép végképpen eltűnt a föld színéről, de a zsidók, a szétszóródás minden elképzelhetetlen keserősége mellett is megőrizték erejüket, kibírták 1800 esztendő gyötrő martiriumát és nem veszítették el sem alkotó erejüket, sem az ősi hazájukkal való összefüggés gondolatát. Az emberiség történetében ez a jelenség és a zsidó nép életereje valóban megfejthetetlen titok.

A zsidók az őket hazájukból előző rómaiak minden kegyetlensége, az ázsiai és afrikai barbárok minden üldözése, Európa szégyenteljes antiszemitizmusa, a sárga folt megszégyenítő bélyege és az inkvizíció állati kegyetlensége ellenére is megtartották a népi sajátságukat és szellemi frissességüket. Fanatikus gyűlölet, barbár üldözés és stupid elfogultság éri e népet lépten-nyomon, de minden lepereg róla.

A zsidó száműzetés vérről és könnyekről áztatott vándorútján legelőször a francia forradalom szabadság gondolata hoz a zsidóknak enyhülést. És az 1789. esztendő volt szabadságuknak első tanuja. Lehetetlen, hogy a forradalom Franciaországban ne szállna síkra az önálló zsidó állam érdekében, annál is inkább, mert a zsidókra vár az a nagy feladat, hogy élő és eleven összekötő kapcsot létesítsenek három világrész között és hogy pionírjai legyenek az európai civilizációnak és kultúrájának.

Európa és a távol kelet közötti közvetítést a zsidóknak kell átvenniök és ők fogják megnyitni az utat Indiához és Kinához, amely országok eddig ismeretlenek előttünk és amely országok előtt ismeretlen a civilizáció.

Európában már elvégezték a zsidók kulturális téren a kötelességüket. Útt a pillanat, hogy a Törökországtól elpusztított és természetlenné tett országukat visszaköveteljék. „Akár az anyagi kártalanítás békés útján, akár más módon”, mert a zsidók elvégezték az emberi haladással szembeni kötelezettségük által rájuk rótt munkát, jogosítottak arra, hogy végre már magukra, saját népi sorsukra és önálló otthonukra is gondoljanak.

A vándorló örök népnek fiai össze kell hogy gyűljenek és fel kell hogy építsék modern államukat és fel kell támasztaniok a dávidi napok szellemi pompáját.

Palesztina hívja és várja a zsidókat, akiknek visszatérése a kultur-emberiség történetében új korszakot fog megnyitni.

A zsidó állam újjáépítése nemcsak a zsidó nép renaissanceát fogja jelenteni, hanem jelenteni fogja a munka és a szellem diadalát is és megváltás lesz a Kelet számára, amely előtt megnyitja a magasabb kulturköröket.

Laharanne minden szava meddő maradt Franciaországban. Lelkesült hangja nem talált visszhangra. Csak évekkel később bukkan fel egy-egy író, aki Laharanne írásainak hatása alatt szót emelt az ahasvésuri nép ősi hazájába való visszatérésének érdekében.

Zsidó miniszterek

Harminc évig töltötte be magas állását Sámuel Hanágid és ez idő alatt nagyeszű és önzetlen, erélyes és tisztakezü vezetése mellett Granada állama folyton emelkedett fényben, hatalomban és jólétben. Sámuel azonban minisztersége mellett egyháza legfőbb papi méltóságát is viselte és innen a disz neve: Hanágid, ami annyit jelent, mint: fejedelem. Egy tanház élén állott, ott rendszeres talmudi előadásokat tartott és a mindenünnen hozzáérkezett vallásos kérdésekre szakvéleményeket adott. A talmudhoz nagyszerű bevezetést szerkesztett, amelyben annak műkifejezéseit tárgyalja és nem kevesebb, mint 22 grammatikai tanulmány származik tőle. De mint héber költő is kiváló nevet vívott ki magának három nagyértékű mű által: Ben-Tehillim (Zsoltárfi), Ben Mislé (Példabeszédfi), és Ben Kóhelet (Kóheletfi) által, melyek elsejében istendicsőítő himnuszokat, másodikában bölcs, életokos szentenciákat, harmadikában mélyenjáró elmélkedéseket zeng a bibliai Zsoltárok, Példabeszédek és Kóhelet szellemében.

Fejedelmi bőkezűséggel mozdította elő a zsidó tudomány ápolását, nagymennyiségű talmudi kódexet és egyéb könyveket másolatot le saját költségén és rendelkezésre bocsátotta azokat tanuló szegényeknek, kiket egyuttal gazdagon istápolta is. „Őre és jó szelleme volt hitsorsosainak a közelben és a távolban.”

*

Egyike ezeknek a nagyoknak volt *Jekutiél ibn Hasszán* Szaragosszában 950—1039-ig. „A fejedelmek fejedelme, kinek szavát az állam legfőbbjei lesik”, így énekelnek róla kortársai. Kiemelkedő helyet foglalt el különösen a csillagászat terén és elsőt az állami élet bölcs kormányzásában. Mély vallássosságát és szerénységét korának költői áradozva magasztalják. „Fényétől fölmelegszik a föld és áldást hullat szeretete, mint az enyhe eső. A gonosz bódultan áll előtte és halálsápadtan, de gondos atyja a szegénynek és szava üdit, mint a harmat. Oly nagy, oly magas, mint az égbolt és mégis oly szerény és szive oly jó. Szeme intésére tanácsba gyűlnek az állam férfiai és mégis barátságos a beszéde és édes mint a méz.”

Elég ennyi Jekutiél képének megismerésére, aki fáradhatatlan mecenása volt a tudománynak és a költészetnek. Tragikus volt a vége. Egy palotaforradalomnak, mely urának életébe került, ő is áldozatul esett. De a zsidó Klió nevét megörökítette.

*

Most lapozzunk egy nagyot, hagyjuk ott négy évszázad zsidó államférfiait és álljunk meg a hódolatparancsoló *Don Izsák Abrabanel* előtt. Lisszabonban született 1437-ben és családfáját Dávid királyig vezette vissza. Rendkívül hányatott és viszontagságos élete volt, melynek adatait saját munkáihoz írta, kor- és kulturtörténeti szempontból igen nevezetes, bevezetéseiből merítjük. Pénzügyminisztere volt szülőföldjének, Portugáliának, onnan Spanyolországba vándorolt ki, ahol ugyanezen méltóságot ruházták reá és mikor 1492-ben a zsidók kiutasítottak, velük ment — habár ő ki volt véve az embertelen parancs alól — Nápolyban telepedett meg, ahol nemsokára megint pénzügyminiszter lett. Már 70 körül járt, mikor Velencébe költözött nagy tiszteletben élő orvosfiához és habár már vissza akart vonulni a politikai és diplomáciai élettől, a republika mégis őt választotta meg békeközvetítőnek Portugáliával. Feladatának a kivánt eredménnyel felelt meg, valamint áldásos volt minden ténykedésében és elismerés környezte minden viselt állásában.

Don Izsák Abrabanel klasszikus mívelője volt ezenfelül a zsidó tudománynak. A Szentírásnak majdnem mind a huszonnégy kötetét kommentálta, sok vallástörténeti könyvet és egy peszahhagáda-magyarázatot írt. Mind átfogó műveltségéről tanuskodnak; még ma is nagy becsben állnak. Élt fényben és inségben, pompában és nyomorban, a hirnév hullámain és a felejtettség csöndes magányában. De —maga mondja— sohasem volt boldog, csak ebben a magányban. Miért? Mert ott kizárólagosan a szent tannak, művei befejezése munkájának élhetett. Velencében halt meg 1509-ben, Páduában temették el, de sirját a háborúk barbárizmusa feldulta. Minden ízében fenéges egyéniség volt és hitsorsosai védelmét mindenkor magáévá tette.

(Folytatása és vége következik.)

Dr. Kardos Albert:

Zsidó szépnevek

Igen, szépneveket írtam a címben és ezen ne csodálkozzék senki, mert ha vannak zsidó csúfnevek, a dolog természete hozza magával, hogy legyenek szépnevek is.

A csúfnevekkel többek között a Magyar Nyelvőr már foglalkozott, talán rendszeresen össze is szedte, néhányat — minden rendszer nélkül — most is felemlíthetek. — Ilyenek: galíciai, jakhec, jebuzeus, jebi, jordán, mivaneladó, ujmagyar, zsidrák.

De a szépnevek is elég szép számmal vannak.

Ugylátszik, a zsidó elnevezésben valami bántót éreztek, valamikor felekezeten belül és kívül egyaránt.

Maga az országgyűlés kezdte meg a zsidó név szépítését, mikor 1867-ben az emancipációs törvénybe az „izraelita” elnevezést foglalta bele s ugyanezt a nevet szentesítette az 1895-ben a recepcióról szóló törvény is. A közoktatásügyi kormány csak a törvény alapjára helyezkedett, mikor az iskolákat kötelezte, hogy a zsidó tanulókat minden hivatalos írásban izraelitáknak jelöljék, amely szó különben a nép nyelvén izraelitá-vá rövidült. Maguk az iskolák is megpróbálták a zsidó szót szépíteni és számos középiskola, így a református gimnáziumok még jóval az emancipáción túl is mózes vallásuaknak, esetleg mózes hitűeknek jelölték zsidó növendékeiket, később ők is alkalmazkodtak az országos használatához, az izraelitához.

A hivatalos szépneveknél sokkal több a nem hivatalos, amelyeket népi felfogás, politikai divat, vagy a közhangulatnak másnemű nyilvánulása teremtett.

A nép körében a jóakaratu elnevezések között legelterjedtebb volt s ma is eléggé használatos a szomszéd. Kezdetben bizonyára csak így: Icig szomszéd, Mózsi szomszéd, de aztán a szomszéd a bibliai személyi név nélkül is a választott nép valamelyik fiát jelentette. Közvetlenül az emancipáció, a polgári egyenjogúsítás után, polgártárs lett a zsidóból. Adomákban, tréfás elbeszélésekben a polgártárs zsidót jelentett. Évtizedekkel később, mikor Vázsonyi egymásután szervezte a demokrata köröket, klubokat, pártokat, a közhasználat a demokrata szónak adott zsidó jelentést. A folyó század újabb fordulatot hozott; mikor a kispolgári demokratákat mindinkább magával ragadta a haladás, a progresszió, a radikálizmus, a progresszív, a radikális szó lett körülbelül egyértelmű a zsidó-val. A Károlyi-forradalom radikálisain bizvást zsidókat lehetett érteni, mégha a radikális párthoz nagyon sok zsidó tartozott is.

Jött aztán a kurzus a destruktív szó forgalombahozatalával, amelyet száz esetből kilencvenben zsidót illettek. A kurzus adott különösebb, mondjuk élesebb hangsúlyt a nemzeti szónak, folyton szembe, sőt ellentétbe állítva vele a nemzetköz-t, amely szó mögé megint csak a zsidó huzódott meg. Kedvelt szavajárása lett a kurzusnak a szíriai is, amely szintén a zsidót akarta kifejezni — szinte érthetetlenül. Mert az ókori zsidók nem lakhattak sem Szíriában, sem Asszíriában s amíg országot, államot alkottak Palesztinában, mindig harcot, néha élethalálharcot folytattak a szíriaiak vagy akár az asszíriaiak ellen s a zsidót szíriaivá megtenni éppen oly történelmi föld- és néprajzi tájékozatlanság, mint a turánit iránival felcserélni.

Kétes jóakarát és kétségtelen tudatlanság szülte a kazár elnevezést. Mikor Egan Ede, mint a ruthének apostolaként lépett fel s minden lehető elkövetett a galíciai zsidó bevándorlás feltartóztatására, úgy tüntette fel

az északkeletről bejövő zsidókat, mint egy egészen más fajt, mely nemcsak kulturára, hanem származásra nézve is merőben különbözik az alföldi vagy dunántúli zsidóságtól, ezért kazároknak nevezte őket, mintha a honfoglalás történetében is említett, Déloroszországban lakott kazároktól származnának. Egan megszorítását, jelentéskorlátozását nem sokára áttörte a közhasználat, nem annyira a népnyelv, mint az urinyelv, mely a maga gúnyolódó kedvében a legcivilizáltabb, a legelmagyarosodottabb zsidót is megtisztelte a kazár szóval. Az uri nyelvnek ez a passziója jutott kifejezésre a kurzusnak abba a nagyszabású, országos jelentőségű cselekedetében, amellyel a fővárosnak egyik zsidólakta utcájáról és az utca házairól levette a Petőfi-jelzést és helyébe tétette a Kazár-nevet, pedig annyi erővel bátran elkeresztelhetette volna a Terézvárosnak ezt az utcáját: Zsidó-utcának.

A zsidó szépnevek bizonyára még nem zárultak le; a társadalmi irányok; a politikai áramlatok mindig újabbakat fognak felszínre vetni, annyival is inkább, mivel az u. n. szépnevekben is sok a csufolódó elem, úgyhogy a szépnevek hamar átcsapnak a csúfnevek, a gúnyszók közé s abban a csoportban élnek tovább.

A zsidók eközben arra a meggyőződésre jutottak, hogy nevöknek, akár csúfra, akár szépre való változtatása nem sokat változtat rajtuk, ennél fogva mindinkább visszatérnek a magyar nyelvben meggyökeresedett, a magyar nép ajkán századok óta élő immár történelmi patinás szóhoz, a zsidóhoz. Patináját megadják a régi magyar bibliai históriák, amelyek közt Farkas András krónikája majdnem 400 évvel ezelőtt beszélte el párhuzamosan a magyar és zsidó nép történetét, de patináját még inkább megadja Károli Gáspár 350 éves bibliája, amelyben Izrael fiai megszámlálhatatlan sokszor említetnek zsidóknak és amelyben Jónás próféta a hajósok kérdésére bátran vallja: Zsidó vagyok én.

Maradjunk mi tehát zsidók — zsidónak.

Nachum Sokolov:

Aranyhajfűrt

Aransárga hajfűrtöt rejtegetek a Siralmak könyvében. Nem ifjú leányfejet koszorizott s mégis édesbús emlék fűződik hozzá s mégis könny szökik a szemembe, ha látom. Hadd mondjam el a történetét!

A szomorú szóke asszony, kivel egy kupéban utaztam, gyengéden ráhajolt egy alvó fiúcskára, megcsókolta aransárga haját és csukott piláit és elszántan elibém állt.

— Uram, én nem tudom, honnan jön, hová megy, melyik nemzetnek a fia, milyen vallásnak a híve, de szívem, ösztönöm súgja, hogy Ön segíteni fog rajtunk.

A galambok remegő bűgása nem olyan megható, mint az asszonynak a hangja.

— Miben lehetek szolgálatára, asszonyom? — kértem szinte megdöbbenve.

— Legyen ön, mig Hamburgba érünk, ennek a gyermeknek az apja. Olyan szép gyermek, tegye meg!

— Nem értem, — mondom csodálkozva.

— Igaza van, kezdem az elején. Mi hajóra akarunk szállani. Amerikába utazunk, a férjem vár rám. Örökös rettegésben vagyok. Láttam, mit művelt a rendőrség két szegény asszonnyal. Férjek küldtek nekik hajó-

jegyet, de szegényesen voltak öltözve, vizsgálat alá vették őket. Istenem én nem élem túl, ha visszaküldenek. Berlinben vizsgaszemmel közeledett hozzánk egy sisakos. Végem van, ha megszólít. De nem! Ránézett a gyerekre, erre az aranyos fejcskére és elmosolyodott, szűrös szemei melegen pislogni kezdtek. Olyan szerencsés vagyok én. O, ez az aranyos gyermek!

Dicsekszik szegény, gondoltam, az ő szerencséjével, mint a gyermek, ki énekel a sötétben.

— Örvendek asszonyom szerencsés utazásának, de nem tudom, mit kíván tőlem.

— Persze eltértem a tárgytól. Hiszen talán tudja, hogy a Hamburghoz közeli állomásokon vizsgálatot tartanak. Ha most bejönnek és kérdezni kezdenek, faggatni, én beleőrülök. Tudom, könyörtelenül visszatoloncolnak. Németországban nincs irgalom, csak acéltörvény és rend.

— Megteszek mindent, amit parancsol, — mondom, látva szörnyű rettegését.

— Arra kérem, ha bejönnek, mondja, hogy Ön a gyermeknek apja és én a nevelőnője vagyok. Ön utazik Angliába, Svájcba. Hogyan? Hollandiába utazik? Az is jó. Tehát a felesége, családja már ott van és most viszi a fiát a nevelőnővel.

Nagy szomorúság fogott el, de azért mosolyogtam az ötleten.

— Jól van asszonyom, én majd adom az apát, de miért csináljunk kegyed magából nevelőnőt, hiszen egyszerűbb volna, ha . . .

Szégyenlősen elhallgattam, de ő megértett és felelt a gondolatomra.

— O uram, látszik, hogy nem szenvedett, a szenvedés ravasszá tesz. Ön nagyon is becsületes. Feltűnik a korkülönbség, feltűnik, hogy egy úri család cseléd nélkül utazik. Nem, csak legyek én nevelőnő!

Szegény asszonynak ügylátszik rögeszméje, de nem vitatkozom vele, ráhagytam.

Alig várt feleletet, kapta a tükröt és kezdett toalettet csinálni. Oly könnyedén, oly gráciával cserélgette, válogatta a ruhadarabokat és mosolyogva ismételte: primadonna voltam én otthon a műkedvelők között.

Értem én a színészkedést.

Egy pillanat alatt már előttem állt széles karimájú szalmakalappal s hófehér kötényben.

— Nevelőnő vagyok uram Svájcban, — mutatkozott be nevetve. Beszélek kicsit németül, kicsit franciául, de sem a berlini, sem a párisi kiejtéssel, hanem a sajtóságtól svájci dialektusban. Ismerem azt a Svájcot, némelyek Litvániának hívják!

— Nevem Dorothea Weebach, születtem Bazelben. Több úri családtól referenciák.

Többször ismételte ezt a mondókát, magolta, hogy egy szuszra elmondhassa és hangja vígan csengett, csicssergett és arca verőfényes lett és akkor egészen hasonlított ahhoz a fiúcskához, ki talán most angyalkákkal kergetődzik álmában. Elbűvölt virgonc mozdulataival és boszorkányos öltözködése rafineriájával.

— Kegyed hamisítatlan nevelőnő, asszonyom, — dicsértem meg derűsen.

Az arca hirtelen elsötétült.

— Őszintén mondja ezt, uram? Nem fognak rámismerni, hogy szerencsétlen, hajszolt zsidónő vagyok?

Szívembe nyilalott. Ime a nevelőnő álarcában az anya, a vígság mezé-
ben a szorongás.

— O ez a kalap, ez a kötény, ez a németsvájci dialektus, Istenemre, az ország valamennyi titkos rendőre sem ismer Önre. De igaz, kegyed még nem ismer engem. Goldvain Smith, Goldvain Smith, ismételtette és hálásan odanyújtotta nekem meleg, puha kezét.

— Goldvain Smith, Goldvain Smith, ismételtette és hálásan odanyújtotta nekem meleg, puha kezét.

Ejjel lehetett, mikor ez a szomorú, bohókás jelenet lejátszódott. Új barátnőm boldogan odaszaladt a gyermekhez, leült melléje és úgy tett, mintha aludna. Én sem tudtam aludni. Őt a rettegés tartotta ébren, engem a rettegés oka: otthonról üldözik és szökni nem engedik.

Amint a vonat Lauenburg felé közelgett, kíméletesen felkeltettük a gyereket. Hat évesnek látszó, négy éves fiúcska, széles, tiszta homlokkal és távolba néző szemekkel.

Kezd el a pályád kis bolygó zsidó! Tagadd meg anyádat, végy magadnak idegen apát, különben nem mehetsz előre . . . Erre kellett oktatnom a harmatos kis lelket.

— Nem felejtetted el, kicsikém, én nem vagyok most: mama, hanem Fräulein s ez a bácsi: papa. Megértetted?

— Igen.

Aztán komolyan megtoldotta:

— Igen, Fräulein.

— Az anya örvöngve szorította magához:

— Jönni fognak ide sisakos csúnya bácsik és kérdezik a nevünket, vigyázz, elvisznek, ha nem mondd nekem: Fräulein és a bácsinak: apa. Sohse fogjuk látni apuskát!

— Ne félj én nagy vagyok, nem felejttem el.

Az égboltozat világosodni kezdett, a hajnal közelgett.

— Lauenburg! bömbölt a konduktor.

És ebben a percben belépett egy mogorva, harcsabajúszú úr, mögötte két sisakos: erélyesen széthúzták a takarót a lámpásokon és az egyik ropogósan kérdi:

— Nincsenek itt kivándorlók?

— Goldvain Smith vagyok, mondom én hanyagul, álmosan. Mit zaklatják az embert kora hajnalban!

— És ki ez a hölgy?

— A Fräulein, — felelt a kis betyár.

— Bocsánat uram, pardon mademoiselle, nekünk parancsunk van, parancsunk.

Katonásan szalutáltak és peckesen kimentek.

— Meg vagyunk mentve! sóhajtott megkönnyebülten az asszony.

Ezután akadálytalanul átmentünk Lauenburgon, Altonán és szerencsésen Hamburgba érkezünk. Ott elkísértem védenőimmet a kikötőbe.

Mielőtt hajóra szálltak, az anya csuklón fogta a gyereket és felém fordult. Szemei megteltek könnyel, ajkai mozogni kezdtek, de képtelen volt kiejteni egy szót. Ekkor hirtelen elhatározással kivette a ridikülből a kis ollót és villámgyorsan levágott a fiúcska csillogó hajzatából egy fürtöt és kezembe nyomta.

— Isten veled, kis bolygó zsidó, intettem meghiúsítottan és néztem némán a távozó hajón imbolygó, csillogó aranyos kis fejcskét.

(A hajfürtöt a Siralmak könyvébe tettem és könny szökik a szemembe, ha látom.)

A von Humboldt (1769—1859) német természetbúvármondta:

Németországnak éppen kétszáz évre van szüksége, hogy egy ostobaság megszűnjék: 100 év arra, hogy azt belássa, 100 pedig arra, hogy azt eltávolítsák . . .

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Zsidó szemek

Hárman ültünk együtt egy varsói kávéházban és a zsidó hölgyek szeméről beszélünk. Wladek barátom,, a miszticizmusra hajló keresztény, aki nagy tisztelője a zsidó asszonyoknak, tele volt lelkesedéssel.

— Igen, az antik Jeruzsálem egy fénysugara ragyog a zsidó hölgyek szemében — szól lelkesen. — A zsidó női szemekben az izzó Kelet misztikus és melancholikus tájképei látszanak! Bennük ragyog Salome részegítő tekintete, visszacsillan bennük Herodes kardjának fénye, azé a kardé, amely János fejét levágta. Oh a zsidó nők szeme!

— Elég! — fékezett valaki a társaságból. — Itt nem hallani keleti hárfamuzsikát és nem gyöngyözik bor a poharakban! — ezzel előhozta a társaság egy tagja a Bibliát. Wladek barátunk lehült és szemrehányóan nézte a közbeszólót.

— Egyszer én megjártam a zsidó szemekkel! — mondta a sarokban meghúzódo Stanislav festő. — De szégyellem a dolgot elmesélni. Hirtelen elhallgatott és elvörösödött.

— Nézzétek csak, hogyan szégyelli magát ez a szent!

— Csattanó effektussal végződött ez az ügy?

— Nem, erről szó sincs. Semmiesetre sem csattant el fizikai pofon. Különben is, egyiktek sem jobb nálam, mindnyájan azt tettétek volna a helyemben, amit én tettem, illetőleg, amit tenni akartam . . .

— Nos mesélj már!

— Egyszer egy szállóban kellett töltenem az éjszakát. Egy köralakú zsidó utcában, a Gensi Dzika körül. Aludtatok már azon a vidéken? Nem? Akkor próbáljátok csak meg egyszer! Álmosan kerültem oda és az ágyra hanyatlottam. Fáradt és ideges voltam — és féregek zavartak. Csak hajnalban aludtam el. A legigazabb álmomból hirtelen felzavartak. Felébredtem, kelletlenül nyitottam ki a szemem: :

— Mi baj van?

— Itt lakik Katz? — kérdezte egy zsidó, aki a szakállát és fejét bedugta az ajtón.

— Nem, Katz nem lakik itt! — mondtam.

A zsidó eltűnt. Bizonyára nem volt semmi oka, hogy álmomból felkeltsem. Mit csináljak? Aludni már nem tudok. Az ágyban maradok és megfigyelem, mi történik. A házaló árujára nincsen szükségem. Zsebkendő, harisnya és zsebkés nem kell. Egy asszony jónak látta kinyitni az ajtómat. Miért? Nagyon sötét van a gangon. Az ágyamban fekszem, a szállodai szobámban vagyok és olyan az érzésem, mintha meztelenül feküdnék a korzón.

Ismét kinyitják az ajtómat, egy nagyon fiatal asszony sétál a szobámba. A paróka alatt friss arcocská látszik és csillogó, szép szempár. Közel jön az ágyamhoz és megmutat nekem valamit, amit a köténye mögül szedett elő.

—Tiltott cigaretta! — mondja és hamiskásan rám néz. Látszik vakító fogsora.

— Tiltott cikaretta? Bambán nézem az asszonyt és szeretném tudni, mit ért ezalatt. Már nyujtja felém a cigarettákat.

— Kóstolja meg!

Megkóstolom. Füstölök az ágyban és figyelem az asszonykát. — Engem te nem fogsz becsapni — gondolom. Jól tudom, hogy nem a cigaretták miatt jöttél. Egy pillantást vetek az ajtóra. Nem csukta be egészen, nyil-

ván mégsem akart velem egyedül maradni. Megnézem ismét a szemét — tolvaj, huncut tekintete van.

— Csak szívja, nagyon jó cigaretta! — mondja.

— Mibe kerül? — kérdeztem és ezt a kérdést két dologra értettem.

— Száz darab negyven kopek.

— Jó, jó — mondom. Negyven kopek százért. Nagyon jók, igazán jók.

És hirtelen ez a kérdés jutott eszembe:

— Otthon is van cigarettája?

— Otthon még jobb cigarettám van, — feleli. — Hozok önnek hazulról. Akar venni? — kérdezi és mélyen a szemembe néz.

— Majd veszek, — mondom.

— Hozzak egy pár dobozzal?

— Nem. Majd magával jövök. Várjom meg odakint a folyosón! Mindjárt jövök.

Az asszonyka nyugodtan várt rám.

Gyorsan felöltöztem és gondolkoztam az eset fölött.

— Engem nem fogsz becsapni! Tiltott cigaretták, haha! Ugyis tudom, mit akarsz. Micsoda világ van ma! Egy vallásos asszonyka, aki parókat visel, „tiltott cigarettákat” árul és eljön a szállóba! Ej, ej, ej! Így szólal meg bennem a morál.

Elkészültem és elindultunk. Ő előre ment, én követtem.

— Kövessen engem — mondta, — hogy ne vegyék észre a dolgot.

— Hogy ne vegyék észre, — gondoltam. Micsoda világ!

Folyton hátranéz, hogy tényleg követem-e. Intek neki és haladunk, haladunk. Micsoda világ! Ilyesmit! Egy vallásos asszony, parókával és „tiltott cigaretta”.

Hirtelen eltűnik egy boltban . . . Int nekem.

— Csak egy perc! — mondja.

Nemsokára kijön a boltból, egy kenyeret hoz magával, démoni tekintet vet rám és mosolyog.

— Jöjjön utánam! Harmadik emelet. Kövessen!

Beléptem utána egy kis szobába.

Egy egész banda gyerek fogta körül őt, úgy, hogy az asszonyka egészen eltűnt a gyerekek között. Egyet a karjára ültet gyorsan, megtörli a gyerek orrát. Az egyik gyerek megkapaszkodik a kezében, már fel is mászott rá, a többiek a kötényét ráncigálják és vékony hangon sívítják:

— Anyuka! Anyuka? Megjött az anyuka!

— Csend legyen! Várjatok, — mondja az asszony.

És felemel egy földrehullott kis sapkát és valamelyik fiúcska fejére teszi.

— Mojszele, mondd az áldást!

Mojsele megszólalt.

— Boruch ato . . .

Az asszony kenyeret oszt ki a gyerekek közt, úgy látszik megfélekezett rólam és a „tiltott cigaretták”-ról.

— Hol vannak a cigarettáim? — kérdezem bosszankodva.

Az asszony kiált:

— Lejb, hol vagy? Cigaretta kell!

A szobában megjelenik egy kis ember. Azt hiszem púpos volt, halvány arcot láttam, fekete szemet és fekete szakállt. Megszólalt:

— Hányat parancsol?

Lementem a lépcsőn, a cigaretta a kezemben volt és úgy éreztem magam, mintha megpofoztak volna.

— Mit merészel egy ilyen zsidó asszony! — gondoltam. Féltsukat gyereke van és démoni szeme.

A társaság egyik tagja megkérdezte:

— És mire használta a szemét?

— Tiltott cigarettát árult vele!

Mind nevettek.

Az elbeszélő elgondolkozva szólt:

— Nem. Hogy kenyeret vegyen a gyerekeinek! . . .

Csermely Gyula :

A hozomány

A világháború elején történt. Mikor az oroszok Bukovinát és Kelet-Galicia nagyrészt már ellepték és előnyomulóban voltak Máramarosziget, Munkács és Kassa felé.

Csillagtalan éjszakán egylovas, kétkerekű kordé igyekezett Ung-Felfalut elérni. A kordéban egy asszony és egy leány ült, a ló mellett egy idősebb ember törte a havat; már nem jutott ülhelye a kordéban, hát gyalogosan tartotta a gyeplőt és nógatta az agyonhajszolt lovacskát.

Mikor beértek a faluba, az ember megszólított egy parasztot: — Barátom, hol lakik itt zsidó? Akárki legyen, nekem mind egy, csak mutasd meg, hol lakik itt zsidó?

— A gazdagabbja már elment, a kevésbé tehetőse szintén; a legszegényebb ott lent lakik, ahol az a kis ablak világít ki az utcára.

A kétkerekű továbbment és a megjelölt ház előtt, az ember bekopogtatott az ablakon.

— Bocsáss be, testvér, sürgős kérelmem van.

— Kit eresszek be? Ilyen későn!

— Smül Berzova vagyok, a galíciai háztárszélről, Riszkovról.

Az egyszerű deszkaajtó kinyílt: s mikor a késői jövevény belépett, úgy látta, hogy csakugyan a legszegényebb hittestvér háza ez. Egyetlen kis szoba az egész, se konyha, se kamra, semmi; a földön egy sarokban szalmazsák, a szoba közepén asztal egy székkal, az asztalon néhány szent könyv és csepegő faggyugyertya, más semmi.

— Engem halálra keresnek az oroszok, — kezdte Smül Berzova remegve. Rossz emberek rámfogták, hogy kémkedtem az osztrákoknak s ha idejében nem futunk el, most már lógnék is. Háromezer korona papírban és egy ezerrubeles bankjegy van nálam . . . ezt átadom neked, hogy rejtse el. Ha megtalálnák nálam, az osztrákok viszont rámfognák, hogy az oroszoknak kémkedtem s akkor baj lenne. Majd ha Isten is úgy akarja, visszajövök a pénzemért s te majd megadod.

Reb Hersele Álmen — így hívták a há-

ziko gazdáját — a bámulattól még szóhoz sem juthatott és a jövevény már megint az ajtónál volt. Nem hálók meg itt — mondta —, mert reggelre itt lehetnek az oroszok. Jól tedd el a pénzt . . . lányom hozománya az a háromezer korona.

A jövevény elment és helyette más jött be a szobába. A gonosz ösztön, a jécer hárá, a tilalmas dolgokra csábító. Reb Hersele oly szegény volt, hogy még egy százkoronás sem volt soha a zsebében s most három darab ezerkoronás bankjegy s egy ezerrubeles papírpénz volt a kezében.

És a csábító elkezdte a munkáját. Itt az alkalom — suttogetta —, hogy vagyonhoz juss. Hogy egy csapásra kiemelkedj az inségből és a nyomorúság porából a jólét aranyágyába fekhess. Tartsd meg magadnak azt a sok pénzt, reb Hersele. Adtál róla írást? Fél sort se. Látta valaki, hogy kaptad? Egy lélek se. Kérdezte a nevedet, aki átadta? Nem tette.

— Ne lopj, mondja a Tizige . . . s azt is mondja, hogy ne kívánd a másét.

— A másét? Te együgyű! Hátha nem is reb Smüleé ez a rengeteg pénz?! Hátha csakugyan a kémkedésének díja ez akkor úgysem igaz jószág ez a hatalmas kincs!

Reb Hersele fel s alá járt, a négy darab bankót görcsösen a kezében markolva. És jöllehet hideg volt a szobában, homlokáról a verejték gyöngyözött.

— Háború van — folytatta a kísértés. Menekülj el te is és ne jöjj vissza Felfaluba soha. Özvegy vagy s csak egyetlen fiad van. Könnyen jöhetsz-mehetsz a nagy világban s mert pénzed lesz, szívesen látnak bárhol is.

— Menekülj el te is, — ismételte a kísértés ott belül és segítséget kapott onnan kintől is. Mert odakint megdöngették az ajtót: — meneküljön mindenki; reggelre itt lesznek az oroszok!

— Megyek is, — mormolta reb Hersele — de a pénzt nem viszem magammal. Hogy a lánya hozománya ez, mondta s engem megverne az Isten, ha eltulajdonítanám.

— De hová rejtsem el, egy gemoréba? Azzal begyűjtanak a kemencébe az oroszok.

A szalmazsákba dugjam? Azt alomnak szórják a lovaknak. Vagy elássam az udvaron? Mire hazasegít a Legfelsőbb, ott rothad a földben ez a papírpénz. Magamál meg nem vihetem, mert gyanuba keveredném, hogy kém vagyok. Ezer rubel is van itt, nemcsak magyar pénz!

— Sáddáj ráchmin, adj tanácsot . . . hová?

A „sáddáj” szóra szikra pattant a fejébe. Eszébe jutott az ajtófélfán a mezüze, melyen kívül ez az egy szó van: sáddáj. Azon nyomban le is vette a mezuzát, kigöngyölte papirostokjából, belegöngyölte a négy darab bankót s megint visszazsegezte az ajtóra, a maga helyére. Itt jó helyen lesz a reb Smül pénze, mert a mezüzét nem bántják a muszkák.

Hóna alatt a zacskó a talisszal, tefillin-nel és a szidurral, kezében egy husáng, meg egy fél kenyér, úgy hagyta el házát reb Hersele. Mikor átlépett a küszöbön, még megcsókolta a kissé megvastagodott mezüzét, aztán be sem zárta maga mögött az ajtót, kitámolygott az országútra, a sötétbe.

És otthonjavesztett kivertségében is bol-dog volt, hogy erős tudott lenni és hősie-sen ellentállani a gonosznak. Nem volt több pénze, mint pár darab húszfilléres a zsebében. Mégsem győzedelmeskedett fölöt-te a Sátán, hogy visszamenjen és letépje a mezüzét. Most már úgy érezte, hogy meg-bénulna a keze, ha kinyujtaná és levinné a szent pergamént.

A Sátán még egy utolsó erőfeszítést tett, hogy leverje lábáról reb Herselét. Álarcot vett magára és szenteskedő szemrehányá-sokkal illette. Mégsem volt helyénvaló, — mondta — hogy éppen a mezzüzebe rejtet-tél el hitványságos emberi pénzt. Tizenegy-szer van a mezüzében az Egyetlenegynek, a Legfelsőbbnek szent neve; nem tizenegy-szeres istenkáromlás hát, reb Hersele, hogy a Legfelsőbb legyen őrzője és lakatja a tisztátalan pénznek? Fordulj vissza, vedd ki és vid dmagaddal!

Reb Hersele megállt, majd: — nem té-rek vissza, — mormolta a szakállába és tovább ment. Leány hozománya az a pénz, tehát nem méltatlan arra, hogy akár a szent Tóra őrizze. Leány hozománya min-den időben szent valami volt!

*

Néhány hónap mult el azóta, az orosz-t kiverték az országból és mindenütt, ahol menekültek voltak, közhírré téteette a ha-

tóság, hogy nyugodtan visszamehetnek, el-mult a baj.

Reb Smül Berzova is visszament, egyelő-re csak Felfaluba, nem Riszkovba. És egye-dül ment vissza: felesége menekülés közben tüdőgyulladást kapott és meghalt, lányát pedig elvesztette valahol.

S Ung-Felfaluban várta azt a hitsorsost, akinek átadta volt a pénzt, hogy rejtse el. Nevét akkor nem kérdezte, tehát nem tudta és a házra sem emlékezett, hogy melyik volt, mert a legtöbb ház a faluban elpusztult. Üszkös gerendák és merengő kémé-nyek szegélyezték kétfelé az úttestet.

Már a legtöbbje visszajött, aki elment volt, csak éppen az az egy ember nem jött meg, akire ő a pénzt rábízta volt. Meghalt volna ő is, vagy . . . ? reb Smül arca egyszerre elborult. Nem akarta folytatni a kérdést, egyrészt mert fájt neki a gondol-at, hogy csalatkozott volna egy zsidóban, másrészt, mert a gyanúsítás nagy vétek.

Nap mult és hét hét után és a riszkovi már letett a reményről. Meghalhatott ő is, azért nem jön. S csak az lehet az oka, hogy nem hozza a pénzemet, mert meghalt.

Mindennap kísétált a határba s egyszer, ahogy lépdegél az úton, szembejött vele egy alak. Görcsös bot a kezében s a hóna alatt kopottas zacskó.

— Sulem áléchem, — üdvözölte a riszkovi a jövevényt; sulem reb Smül, — viszo-nozta a köszöntést a másik.

— Honnan tudja maga, hogy én ki va-gyok?

— Maga talán nem tudja, hogy én ki va-gyok?

—Nem tudom, hát.

— No hallja reb Smül Berzova; átadta nekem a pénzt, hogy őrizzem meg s most nem tudja, hogy én vagyok, akire rábízta?

JULIA KESZTENBAUM

Fűző és orvosi haskötő
specialista.

Oklevéllel kitüntetve.

■■■■■■■■

Oradea,
Bul. Reg. Ferd.

— Akkor éjszaka volt. S olyan zavart voltam, hogy még a nevét sem kérdeztem.

— No, mindegy az, azért megvan a pénze. Ha Isten is úgy akarta, hogy meglegyen. Mert látom már, hogy az én házam is leégett.

—Hát nem vitte el magával? Ott rejtette el?

— Csak jöjjön reb Smül, — felelte reb Hersele Álmen s két könnyesepp folyt száraz arcán végig.

Az utca felől a ház: romhalmaz volt. A vályogfalból alig volt meg valami; be lehetett látni a szobába, mely tele volt a beomlott tetőzet félig elégett szarufáival és üszkökkel.

Most az udvarra került reb Hersele s csak nézett egyet és már ugrott is: — mily nagy vagy, te Isten, mily jószágos! A ház fala és az ajtókerete is sértetlen volt, hasonlóképen a jobb félfán a mezüze.

Elegáns hölgy szabója
MEGGYES
a divatkosztümök
mestere
ANDRÁSSY ÚT 79.

Előbb megcsókolta könnyek közt, azután levette és kigöngyölte tokjából. És pillanat alatt később már mondhatta is: — itt a pénze, reb Smül, mi hija sincs. Lánya hozománya is, a többi is . . . mi hija sincs.

— Lányom hozománya! — sóhajtott fel a riszkovi.

— Csak a Legfelsőbb tudja, él-e még a lányom és férjhez adhatom-e örömben?

— Miért, miért, reb Smül?

Ezt már kint kérdezte az utcán, de feleletet nem kapott reb Hersele. Mert reb Smül egy szekér felé szaladt: — lányom, lányom! dícsértessék az Isten, hogy láthatlak!

Reb Hersele odanézett s most ő is ugrott egyet és megörült. — Fiam, fiam! Épen hat éve, hogy utoljára láttalak! De hogy kerültök ti ketten egy szekérre?

—Hát úgy, hogy ez a feleségem, apám. Elvesztette atyját, elszakadt tőle a nagy zavarban s én nőül vettem, hogy el ne vesszen a világban.

— Mit hallok? — szólalt meg a riszkovi. — A te fiad, reb Hersele, az én vőm? Akkor az övé az a háromezer korona. Az ezer rubelen meg felépítjük a házat. Házunkat, mert most már itt maradok én is.

Reb Hersele csak annyit mondott, hogy csodálatosak Istennek útjai, magában meg gondolta: — ha én hallgattam volna a jécer hárá szavára! Ha én elloptam volna azt a rámbízott hozományt!

S. Brückheimer Markbreit:

Pidjon haben

Ki nem emlékezne azokra a szegény zsidókra, akiket röviden és igaztalanul pollákoknak neveztek el? Azokra a magas alakokra, akiknek Oroszország szorongatást, éhséget és fenyegetést adott? Keresztülvándoroltak Németországon, pfenningeket gyűjtöttek, a pénzt pedig hazaküldték gyermekeiknek, vagy a vejüknek, akiknek hozományt ígértek és csak így részletekben tudták törleszteni. Mindig sietős volt a dolguk. De péntek este megnyugodtak, mint egy magányos völgy, vagy mint egy szent, csendes téli reggel.

Szinte látható volt a nyugalom, amely ilyenkor belőlük kiáradt. Leültek ilyenkor a városház előtti padkára és álmodoztak. Ilyenkor hiányzott kezükből a vándorbot. Amikor egészséges éhséggel az asztal mellett ültek, megsimogatták szakállukat és elmesélték azokat az újdonságokat, amelyeket útközben hallottak. Sokan közülük alapos ismerősei voltak a talmudnak. Göndör tincsükkal, arcuk idegen metszésével, sötét ruhájukkal és idegenes kiejtésükkal úgy festettek, mint az arab vagy perzsa legendák hősei.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Amikor e század elején ismét megkezdődtek a zsidóüldözések Oroszországban a szerencsétlenek közül hárman jöttek el hozzánk a családjukkal együtt. Az volt a szándékuk, hogy Sziléziából nem térnek többé vissza Ukrajnába. Magukkal hoztak egy fiatal asszonyt, akinek a férjét a huligánok agyonverték. Áldott állapotban került el hazájából és a naptól égő gabonaföldön egy fiu gyermeknek adott életet. Az asszonyok a gyerekekkel foglalkoztak és a férfiak egy hordágyon vitték be a városba a szenvedő anyát. A közeli falu nőegylete vette ápolás alá szegényt. A menekültek a hitközség elnökétől pénzadományt kaptak és azután továbbmentek Délnémetországba. De az anya nem ment velük. Késő éjszaka, amikor hozzát hívták a hitközségi elnököt, már csak annyi ereje volt, hogy újszülött kisfia számára támogatást kérjen.

— Jechuda Ben Bezael az ő szent neve — mondta.

Rotschild Jakab hitközségi elnök körültekintően gondoskodott az erőteljes fiúcska ellátásáról. A városban egy dadát hozatott a gyermek mellé és a saját házába vette őt. A hitközségi tagok szíve is felmelegedett és magukkal hoztak fehérneműket, ágyneműt, kisruhát és mindazt, amire a gyermeknek az első időben szüksége lesz.

Négy héttel később a hitközségi elnök elment a vásártéren lévő legnagyobb házba, amelyben a leggazdagabb ember, Josef Katz lakott. Amikor nem találta őt szobájában, kiment a szélés udvarra, hogy a csűrben megkeresse és tényleg ott találta őt.

— Josef — kiáltotta. — Gyere egy pillanatra. A fiú holnap harmincegynapos lesz. Hajtsd végre a Pidjon habent (fiu megváltást).

Josef Katz szemhéjai remegtek.

— Igen, igen, helyes. Ezt úgy mondta, mint aki egyáltalán nem tulajdonít fontosságot a saját szavainak.

— Mi bajod van? — kérdezte az elnök. — Talán nem felel meg az időpont? Hozassak valahonnan egy másik kochanitát?

— A zsákok, a nehéz zsákok alaposan kifárasztottak — mondta Josef Katz. Más baj nincs, el fogok jönni.

Alig távozott az elnök a házból, Katz kirohant a konyhába, néhány szót vetett oda feleségének, azután szapora léptekkel az utcára ment. A felesége utána nézett és látta, hogy a férje rohan az utcán. Számolni kezdett az ujjain és halkan mormolt maga elé:

— Holnap van harmincegyik nap! Holnap van Pidjon haben — Azután az öklét a szeméhez szorította és sírástól hangos lett a konyha.

Zivatar volt keletkezöben. A szél magasan a kémények fölé kavarta az utca piszkát. Azután megeredt a zápor. A felhők eltakarták a napot és valóságos egyptomi sötétség burkolta a falut.

A vihar megkapta Katz Józsefet és nekilódította őt az út szélén álló hatalmas topolyafának. Elvesztette az egyensúlyt és lezuhant volna az árokba, ha idejében nem támaszkodik a bozótba. Villámlott és mennydörgött.

— A viharban és zuhogó esőben halkan mormolta Josef Katz:

— Kiért dolgozom és vesződöm? Ki fogja élvezni az én két kezem munkáját? És ugyanazt mondom, amit Ábrahám: „Mit adtál nekem, ha nem adtál gyermekeket”.

És egymást kergették gondolatai.

— Sokszor éreztem már az első fiú megváltásának szent kötelességét. Ugyanannyiszor, mintha tüskéket szúrtak volna szívembe. Láttam nevető apákat, boldogságtól ragyogó arcú anyákat. Istenem, miért nem az enyém ez a fiú? Mintha egy csillag esett volna eléje az útra, úgy állt meg hirtelen. Azután megfordult és lement a völgybe.

A hitközségi elnök hazament.

Hát ének és zeneszó ne legyen? — mert egy szegény kis árváról van szó.

Összehívta a szomszédokat, a tanítót, a hitközségi vezetőség tagjait és kinyitotta legszebb szobáját, rózsákat rakott a csiszolt üveg poharakba az ünnepélyesen megterített asztalon. A gyermek nyugodtan aludt, Katz József karjaiba vette és háromszor mondta el a Pidjon habent. Egyre erősebb lett a hangja. Amikor az áldást mormolta, ismét vesztett hangja erősségéből. Azután mazltovtot kívánva, átadta a gyermeket Rotschild elnöknek.

Megindult a tere-fere és az elnöknek az volt a véleménye, hogy mindaddig nem szabad a gyermeket a hitközségből elengedni, amíg nem veszik fel az árvaházba.

— Akkor sem engedjük majd el üres kézzel — mondta egy asszony.

Grünbaum marhakereskedőnek az volt a véleménye, hogy a gyermek érdekében a jiddis lapokban felhívást kell közzétenni. Josef Katz felállt, hogy hazamenjen.

— Már haza kell menned? — kérdezte Rotschild. Katz József a fejét rázta, Rotschild vállára tette a kezét és halkan így szólt:

— Örökbe fogadom a gyermeket.

Azután ismét leült. A vendégek felugrottak helyükről és körülvették Katzot, aki könnyezett.

Katz folytatta:

— Ma hosszas várakozás után megváltottam magamnak egy gyermeket. Már ideje, hogy gyerekkacagás csendüljön fel az én falaim között. De a feleségemmel még nem beszéltem a dologról. Burkoljátok a gyermeket meleg kendőbe és adjátok őt ide nekem.

Azután hazavitte a gyermeket. Felesége az ablakban állt és várta. Kinyitotta az ajtót és bement a konyhába. És nagyon halkan szólalt meg a felesége, Mirjam:

— Add ide azt a fiút!

Katz odaadta. Az asszony ágyba fektette a kisfiút. József lépcsőről lépcsőre követte. Azután végighanyatlott és sokáig zokogott.

És örömtől ragyogó arccal babusgatta Mirjam az idegen gyermeket. Csendesen zokogott ő is. És úgy szorította a szívéhez, mintha édes gyermeke lenne.

Márkusné Beer Erzsébet:

Brilliánsgyűrű

(Folytatás és vége.)

— Itt van a textiles Kohn... de nem! Mit lehet tudni?... Igaz, van valami vagyon a háta mögött, — de ez nem az, akit én gondolok... Tán a konzerves Grün? — tünődött. — Ez se, mert hallom, hogy kifogásolták a szardiniák tisztaságát. — De tán a Spitzer!

— S ez ki? — kérdezte érdeklődéssel az asszony.

— Ez... ez egy fenomén!... 180 pengő a fizetése a Blitz és Nováknál, de spórolt pénze van, s a Lizike e mellett a fiu mellett hamarcsan méltóságocska lehet!

— Ne mondja, — szólt Goldmanné, — s egyébként türhető a fiu?

— Mi az hogy?... Adonisz!... a legutóbbi versenyen a főispán is kezét fogott vele.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

- No, ne mondja, ez az antiszemita Vay?
- Noná, a másik, ... a rasekol, hát az is, mindenki ... Kipottyant a könnyem, mikor a közönség a vállán vitte ki őt a pályáról.
- Rokona?
- Igen ... amolyan távoli rokon ...
- Ugy arra kérném még Süsz urat, tiszteljen meg holnap látogatásával rokonával együtt ...
- Mindenesetre köszönöm a szíves meghívást, de előbb beszélnem kell vele ... Ő ugyanis nem akar hallani a nősülésről ...
- Próbálja meg Süsz úr, hiszen Önnek senki sem tud ellentállni ...
- A szellő gyorslábban jár, még fürgébb a fény, de mindkettővel felveszi a versenyt a schadchen, ha üzletet remél.
- Még tán el se hordták a Goldmann házban az uzsonna szerény maradványait, ő már megtalálta és munkába vette a Spitzer fiut.
- Nézd Samu, — szól meggyőző zsörtölődéssel — nekem sehogy se tetszik ez a te csapodár legényéletem.
- Ahogy az csapodár Adolf bácsi — válaszolt csendesen a fiu, — hisz alig tudok ebből a nyomorúságos fizetésből rendes embernek látszani! ... Most is azt hallom, megint redukálnak!
- Disznóság — kapott a szón Süsz — egy ilyen munkaerőnek! Még tán azt is megérem, hogy el akarnak bocsátani!
- Mit lehet tudni?
- S te azt hiszed, ezt én tűröm tovább! — mondta a schadchen. — Meg fogsz házasodni és konkurrens bótot nyitsz!
- Mi az Dolfi bácsi, — szóló nevetve a fiu — valami púpos, vagy egyéb testi hibás nagyalambja?
- Nekem nincs senkim, — szól ez, de mondd meg, milyen feleség kell és lesz!
- Szőke, szelid, kékszemű — válaszolt ábrándozva a fiu.
- Zederanda! — tán fekete nem is lenne jó?
- Ha fekete, — válaszolt a fiu, — legyen bogár, mint a mi nemzetiünk női ... határozott, de kedves, legyen tűz, amely elperzseli a férfit ... Nézd Dolfi bácsi, nem vagyok én különc, csak tréfáltam! ... Ha valaha nősülök, azt keresem csak, hogy jövődöbelim megértsen engem.
- Ez a helyes ... Ilyent tudok ajánlani!
- Ugye, eltaláltam, hogy van raktáron egy testihibás! — nevetett a fiú.
- Ne vétkezzél! — válaszolt Süsz — akit neked szántam, szép, mint Jericho rózsája, sudár, mint a Libánon cédrusa, és gazdag mint Sába királynője ...
- Dolfi bácsi, — szakította félbe a szóáradatot a fiu, — ugye, azután felébredtél?
- Jegyezd meg magadnak — szól szigorúan a schadchen, — az én szavam szent valóság, csak a jelen esetben egy kis baj van, sajnos!
- Ugye, — szól a fiu, — valaki más kell, nem én!
- Te kellesz azt garantálom, csak egy kis vagyonodnak, valami családi relikviádnak kellene lenni!
- Akkor kóser — tréfált a fiu, — vagyonom netto 5 pengő 70, családi relikviának meg itt van a Róza néni, ... 67 éves és tényleg családi!
- Ne csinálj ilyen gyerekes vicceket ily szent pillanatokban — korbolta a fiut Süsz — te, élehetetlen! Egy szerencséd van, hogy itt vagyok én! ... Jegyezd meg, hogy ezennel a takarékbán 500 pengő van, arany auf 5¾%, továbbá légy holnap tízkor a piactéren és várj rám.
- S a hivatal?

— A hivatalban, — válaszolt Süssz, — auf alle fälle — mondd, hogy adóidézést kaptál,...

— Mért éppen azt?

— Mert azt ma mindenki kaphat, ... s mást úgyse hinnének el!

— S hova megyünk?

— Az nem a te dolgod — válaszolt szinte haragosan Süssz — és egyáltalán nem értem, mit érdekel ez? Te vagy a schadchen, vagy én!?...

— Dolfi bácsi, — húzódott vissza a fiú — ott leszek, csak ne haragudjál! ... De kérek, a gallérom, ... hisz tudod!

— No és az 5 pengő 70 kp?

— Elfeledkeztem, hogy ez az egyenleg a múlt héten volt...

— Pazarló, ... de itt van ez a husz- - -ból négy pengő.... csinosítsd ki magad, de légy pontos!...

— S Dolfi bácsi, nem tudhatnám meg, hová megyünk?

— Semmi közöd hozzá... Mondtam már, hogy a schadchen én vagyok!

A ház előtt találkoztak.

Ganef Süssz utolsó utasításait közölte a fiuval.

— Jól jegyezd meg, az 500 pengőd még érintetlen a sparkasszában, és vedd ujjadra boldogult apád családi gyűrűjét...

Spitzer kezébe vette a kincset.

— Ugyan Dolfi bácsi, csak nem nevettetem ki magamat ezzel a vásári vacakkal!?

— Szerencsétlen, — kelt ki magából Süssz — először is ez a világ legremekebb utánzata, másodszor nincs annyi pénzed, amelyen meg tudnád venni, harmadszor ha én mondom, az apád hagyta rád ezt a családi kincset, mely megér... ha nem is százezreket, de legalább 1000 pengőt!

— S nekem azt a libát kell elvennem, aki ezt beveszi?!...

— Először az a liba már régen el van helyezve jól, másodszor, mikor a saját jól felfogott boldogságodról van szó, ne beszélj bele!...

— Rendben van Dolfi bácsi, de a felelősséget te viseled!

— Mi az hogy?! — válaszolt természetesen hangon Süssz — ha már a befektetés költségeit fedeztem előre, miért nem viselhetném a felelősséget!

— Csak valami disznóság ne legyen a dolog vége!...

— No én, — tán azt hiszed, hogy azután én nem leszek itt, ha netalán esetleg lesz valami?!...

— Nem szeretném...

— Te ne szeress semmit, fogadj szót és ha valami mégis történék, szólj, majd jövök újra én!

Telt az idő.

A Goldmann ház csend és boldogság tanuja volt.

Lizike Samuban megtalálta a férfit, kit vágyakozó lelke keresett.

Goldmann örömmel tapasztalta, hogy veje vasszorgalommal vezeti az üzletet, s már-már arra is kezd ideje lenni, hogy délután a kávéházban alsózzon.

A mama örömmel vette tudomásul, hogy urával már beszélgetni is lehet, no meg azt, hogy leánykája, az ő kincse virul a boldogságtól.

Samut is szerette, de piskálta hiuságát, hogy a családi gyűrű az esküvő után a safeba került.

... Minden józan ember szerint — morfondírozott magában, — ennek rég a lányom ujján volna a helye, ... micsoda külön szokás ez, hogy egyszerűen elzárják, ahelyett hogy mutogatnák?

Veje viselkedésével mindenképpen meg volt elégedve, azért elhatározta, hogy majd a legközelebbi ünnepnapon pendíti meg a dologot.

Jött a pészach.

Lizike új ruháját vette magára, büszke örömmel állt édesanyja elé.

— Mama, — szólt szende kacérsággal — szép vagyok?

— Gott, — lelkesedett az anya, — gyönyörű vagy, de egy dolgot nem látok rajtad!

— Szent Isten — szólt pirulva a fiatal asszony, ki végignézett természetén, — mit?

— A gyűrűt!

— Micsoda gyűrűt? — kérdezte ámuló arccal Lizi.

— A Samu családi gyűrűjét, melynek régen a te ujjadon volna a helye?

A fiatalasszony válasz nélkül távozott.

Férjéhez ment ki a napi levelezést nézte át az irodában.

— Samukám édes, — szólt férjéhez, ki csodálkozva nézett szokatlan látogatójára — megkérnélek add ma az ujjamra a te családi gyűrűdet!

A férj előtt elsötétült a világ...

— A disznóság, amelyet előre megéreztem kitört — gondolta magában.

Elsápadt.

— Mi bajod az Istenért? — ugrott hozzá a szerető hitves.

— Végem van, — dadogta a fiú. Egyetlen ballépése életemnek, hogy hallgattam a ganef Süszre, ki erre rábeszélt.

— Mi az? — Mi történt a gyűrűvel? Szólj!

— Lizikém ne haragudj, hogy segédkeztem abban a szemfényvesztésben, abban a csalásban... az a gyűrű hamis!... Kétségbe vagyok esve!... Pedig már azt hittem, ez az átkozott história feledésbe ment!

— Csillapodjál Samu! — vigasztalta az elkeseredett férfit neje, — hidd el én magam nem is gondoltam volna rá!... De mi lesz mamával!... Kétségbeesik, hogy Rosenkranznét nem pukkaszthatja ezzel a gyűrűvel.

— Nincs más hátra, — válaszolt csendesen a fiú, — elmondok néki is mindent őszintén.

— Inkább majd én mondom el, — szólt a nő, — tán könnyebben esünk át ezen az ostoba histórián.

Már menni akart, midőn az öregasszony belépett az ajtón.

— Mi az, miért nem jöttök már? — kérdezte. Apátok vár!

— Mama, drága mama, — szólt csendesen a fiatalasszony — baj van...

— Csak nem lopták el?...

— Nem...

— Hát mi történt a gyűrűvel?

— A gyűrű hamis...

— Grajszer!... — kapkodott levegő után a koros asszony — szóval csaló ez az úr... szóval csak a pénzünk kellett neki!... El fogsz válni!... Ezt nem tűröm,... hívom apátokat, lássa ő is, micsoda fajzatot melenget a keblén!...

— Bocsanat, — szólt bátortalanul a férj — a Süsz...

— Igen, — szólt most már rikácsoló hangon az asszony, — az is épp oly közönséges csaló mint... mint... te! Gyere hamar!

Ha Samu nem elég fürge, a természetes asszony a földön terül végig. Így egy karosszékbe esett.

Kavarodás.

Goldmann lépett a szobába.

— Mi történt itt? — kérdezte, mialatt tétován tekintett alélt feleségére, vajára, lányára.

Mialatt a cselédek az alélt nőt az előhúzott kerevetre fektették, Samu röviden elmondta a gyűrű történetét.

Goldmann arca beborult.

Hangtalanul ingatta fejét, majd szó nélkül ült alélt felesége mellé.

Az ecet, a friss víz, a kölni hatása csakhamar mutatkozott.

Goldmanné bágyadtan nyitotta ki szemét.

Férjén pihent meg tekintete.

— Adolf, — szólt siri hangon — a gyűrű hamis, — ilyen szégyen... ha ezt megtudja Rozenkranzné, ... megpukkad a gyönyörűségtől és én elsüllyedek szégyenemben.

— Pihenj drágám, én már határoztam!

— Mindig jó voltál... — válaszolt az asszony, kibe gyorsvonati sebességgel tért vissza az élet!...

Felült.

— Maga még itt van, csalo?

— En, én, ... a Süsz — dadogott Samu...

— S te Adolf, ezt te tűröd?

— Nem az első eset életemben.

— Mi... mi akar ez lenni? — kérdezte a nő, — szóval te is csaltál?!

— Azt nem, — válaszolt nyugodtan a férj, — de engem is megcsaltak.

— S te ezt eltűrted? — kérdezte elképedve a nő. — Nem értelek!...

— Igen, — szólt mosolyogva Goldmann, — mert bár 20.000 korona helyett csak kettőt kaptam, de téged is megkaptalak!

— Hogy jön ez ehhez a csaláshoz?

— Úgy fiam, hogy Samu szerintem ér Lizikénknek annyit, hogy nem hiányzik neki a gyűrű!

— Többet, mindent! — lelkesedett a fiatalasszony...

Anyja füléhez hajolt, szemérmesen sügött valamit.

— Úgy — derült fel a nő arca — ez más!... A Rozenkranzné mégis meg fog pukkadni... Samu! Vezesd a fiatal nagymamát a templomba! Már nem bánom a hamis gyűrűt, ... elég nekem az, hogy te igazi férfi vagy.

*

Mire a templomba ért a teljesen megbékélt Goldmann család, az összes ösmerösök tudták, hogy Goldmanné hamarosan nagymama lesz!

Az elmúlt öt hónap éledt fel lelkében, ... s megállapította, hogy a hamis briliáns igazi férfit adott leányának.

Felnyitották a frigyszekrényt.

Goldmanné imára kulcsolta kezét.

Lelke mélyéből imádkozott **valakiért**...

Midőn a templomból hazafelé mentek, Goldmanné ragyogó arccal nézte az előttük haladó fiatal párt.

— Papa sügta férje fülébe Goldmanné — bár adná a Mindenható, hogy az a kis ganef az atyjára üssön...

Szerkesztésért és kiadásért felel: dr. Uj István.

Előfizetési ár: Egész évre 12.— P. —
Csehszlovákiában 80.— kc. — Jugo-
szlaviában 160.— dinár. Romániában
400.— leu. Másodr papiron 25% eng.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI., Andrassy-út 84.
Telefon: 10-7-12.

Klein S. nyomda, VI. Lovag-utca 14.

**Doprava a rozširovanie casopisu „Uj Ut” (Nová cesta) povoliło
csl. min. vnútra pod cisl. 9.662/1932/5. dna 15. II. 1932.**

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Hotel Imperiál Prága

a Masaryk pályaudvartól

1 percnnyire

A magyarok kedvenc találkozó helye!

Mérsékelt polgári árak

Ami a szülőket legjobban érdekli!

Leány- és fiúruha,
Leány- és fiúkabát

Litzmann Irma, Bpest, VI. Király-u. 18

Olcsó

EZÜST ÁRUK,

tálcák, evőeszközök mélyen leszállított áron

SCHLEIFER ezüstárugyár

VII. Kazinczy-utca 10. Telefon: J 132-28
Rákóczi-ut közelében.

Prima hús, hizlalt baromfi legolcsóbb napi árban

REICH JAKAB húsnagyvágó

כשר מészárszékében

VII. Hegedűs Sándor-u. 17. sz. (Hunyadi-téri csarnokkal szemben.)

Pontos kiszolgálás.

Telefon: 29-1-10.

WEISZ MÓR

Budapest, VII. Dob-u. 22.

orth. כשר

Csokoládé és különféle
deszertek

Geduldiger Hugó

bélyegzőgyára

Budapest, VI. Vilmos császár-ut 17.

Telefon: 22-8-95.

Csehszlovák, Jugoszláv és
Romániából érkező zsidók
kedvenc találkozóhelye

KUFFLER כשר ÉTTEREM

Vilmos császár-ut 39.

(Hajós-utca sarok)

Nyugati pályaudvartól
néhány perc

Polgári árak!

Menü rendszer!

FURNÉROK

keményfa enyvezett lemezek legolcsóbban

GRÜN SÁNDOR

Budapest, VII. Kazinczy-u. 22.

Telefon: József 426-97.

A román királyság területére való bevitelt és terjesztést a
bucaresti román kir. Sajtóállamtitkárság 1932 szept 2-án kelt
6037 sz. alatt engedélyezte.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára